Lietuvos Respublikos Seimo Parlamentinė grupė „Už šeimą“
Santuokos ir šeimos studijų centras, VDU
Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija
Lietuvos tėvų forumas
PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija

„Tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymą“

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, 26 str.

„Tėvų teisė ir pareiga — auklėti savo vaikus dorais žmonėmis...“

LR Konstitucija, 38 str.

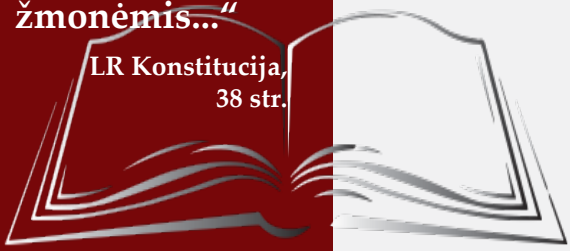

NACIONALINIS FORUMAS

„JAUNIMO RENGIMAS ŠEIMAI: LYTIŠKUMO UGDYMAS AR LYTINIS ŠVIETIMAS“

LR SEIMAS
Konstitucijos salė
2014 m. gruodžio 19 d.
VILNIUS

Lietuvos Respublikos Seimo Parlamentinė grupė „Už šeimą“
Santuokos ir šeimos studijų centras, VDU
Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija
Lietuvos tėvų forumas
PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija

NACIONALINIS FORUMAS

„JAUNIMO RENGIMAS ŠEIMAI: LYTIŠKUMO UGDYMAS AR LYTINIS ŠVIETIMAS“

LR SEIMAS

Konstitucijos salė

2014 m. gruodžio 19 d.

VILNIUS

Sudarytoja Birutė Obelenienė

Leidinio spausdinimą rėmė Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Sveikatos komitetas

© Santuokos ir šeimos studijų centras, VDU, 2015

ISBN 978-9955-712-96-1

TURINYS

ĮŽANGINIS ŽODIS 5

Rimantas Jonas DAGYS,
LR Seimo narys, Parlamentinės grupės „Už šeimą“ pirmininkas

I. LYTIŠKUMAS – VISĄ ASMENĮ APIMANTI TIKROVĖ AR VIEN JO SOCIOBIOLOGINĖ FUNKCIJA? 7

Doc. dr. Irena Eglė LAUMENSKAITĖ,
Vilniaus universitetas

II. TIKROJO MOKSLO IR IDEOLOGINIŲ DOKTRINŲ ATSKIRTIES (DEMARKACIJOS) KLAUSIMAS 12

Prof. habil. dr. Gediminas MERKYS,
Kauno technologijos universitetas

III. TINKAMIAUSIA RENGIMO ŠEIMAI MOKYKLOJE STRATEGIJA: RIZIKOS VENGIMAS AR RIZIKINGOS ELGSENOS PASEKMIŲ MAŽINIMAS.....42

Lytiškumo ugdymo ir lytinio švietimo siekiamų rezultatų esminiai skirtumai 42

Prof. dr. Birutė OBELENIENĖ,
VDU Santuokos ir šeimos studijų centras

Paauglių lytinių santykių ir psichoemocinės būsenos sąsaja.....52

Doc. dr. Stasė USTILAITĖ,
Lietuvos edukologijos universitetas

IV. HORMONINĖS KONTRACEPCIJOS (HK) PROPAGAVIMO IR SKYRIMO PAAUGLIAMS PROBLEMATIKA.....57

HK poveikis paauglių mergaičių sveikatai 57

Doc. dr. Eimantas ŠVEDAS,
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

HK pediatrinės indikacijos teisiniai klausimai.....62

Prof. dr. Jonas JUŠKEVIČIUS,
Mykolo Romerio universitetas

V. KONSTITUCINĖ TĖVŲ TEISĖ UGDYTI SAVO VAIKUS 66
Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimo problemiškumas 66
Julija SINICIENĖ,
ŠMM Ugdymo plėtotės centras
Paulius MARTINAITIS,
Kauno Juozo Urbšio vid. mokykla
Gyd. Jolita PUKELIENĖ,
Nacionalinė tėvų ir šeimų asociacija
Aleksandra BANCEVIČIENĖ,
Kauno Vyturio vid. mokykla
Renaldas JANČIAUSKAS,
Lietuvos tėvų forumas
NACIONALINIO FORUMO KOMUNIKATAS 80

ĮŽANGINIS ŽODIS

Rimantas Jonas DAGYS,
LR Seimo narys, Parlamentinės grupės „Už šeimą“ pirmininkas

Sveikinu visus, susirinkusius Konstitucijos salėje. Turime apmąstymų laikotarpį – Adventą, kai galime susikaupti be didelio šurmulio pamąstyti ir aptarti kai kuriuos mums svarbius klausimus. Gyvenimas audringai verda, reikia atokvėpio minutės, kad būtų galima nepasiduoti triukšmui, audringam norui įteigti mums kokias nors mintis, kurios kartais atrodo patrauklios tik iš pirmo žvilgsnio, o vėliau panagrinėjus jos visiškai prastai pasirodo. Tai, apie ką diskutuosime, labai svarbu. Ačiū kolegoms, kurie čia apsilankė, atstovauja politinėms frakcijoms ir be kurių pagalbos mes Seime nieko negalėtume padaryti, nes norint ką nors pakeisti, sustabdyti ką nors negero reikia visuotinių Seimo pastangų. Buvo daug talkininkų iš įvairių politinių frakcijų.

Mus vienija grupė „Už šeimą“, kurioje yra 51 Seimo narys. Tai didžiulė atrama puoselėjant tas idėjas, kurios yra ir Komunikato projekte. Esame numatę ne vieną įstatymo projektą, mėginantį įgyvendinti tai, ką jūs esate parašę. Deja, praėjo metai po pateikimo, ir diskusijos nelabai vyksta, buvo mėginta įvairiais įmanomais būdais blokuoti priėmimą. Seime visus, kurie apsiėmė svarstyti, bet nesvarstė, nieko nedarė, išbraukėme ir palikome tik tuos komitetus, kurie turi priimti sprendimą. Buvo surastas naujas mechanizmas, anksčiau neišbandytas, nes prisirašo daug papildomų komitetų ir paskui nesvarsto, o be papildomo komiteto išvados pagrindiniai komitetai svarstyti negali. Bet čia jau peripetijos, parlamentinės technikos klausimai, kurie galbūt nėra labai įdomūs, bet trukdo pačiam procesui.

Kalbėdami apie mūsų pačių puoselėjamas vertybes ir norus jas įgyvendinti, tai turime gerai suprasti, kokiu laiku visi gyvename. O laikotarpis tikrai labai sudėtingas. Matome daug iššūkių iš Rytų, matome didelių iššūkių ir viduje. Tikrai nesutirštinsiu pasakydamas, kad Lietuva šiuo metu yra tam tikras iššūkių laukas. Tai yra ta teritorija Europos Sąjungoje, kur mėginama sutelkti visas pajėgas norint pasukti vienokia ar kitokia vertybine kryptimi. Tai didelis atsakomybės metas mums visiems.

Vakarų kolegos žiūri į mūsų Lietuvą, į kitas valstybes su tam tikru pavydu ir pagarba, tarsi pas mus viskas gerai, bet mes patys suprantame, kad situacija nėra tokia gera. Europos Sąjunga pati serga tam tikromis ligomis, senėja, silpsta, jos įtaka mažėja. Tai, mano galva, visiškai susiję su tuo, kad ji pameta tam tikras savo vertybes ir suvokimą, kaip reikia tvarkytis. Tos komunistinės idėjos, kurios buvo realizuotos pas mus pačiu drastiškiausiu būdu Sovietų Sąjungoje, tenai tarpsta taip pat, tik švelniu pavidalu. Mėginama prisidengti pseudomoksliškomis idėjomis, kurios virsta absurdu, kai diskutuojame apie gyvybės pradžią. Jau niekas čia nebesiremia kokiu nors Europos ar pasauliniu mokslu, o mėgina mums primesti koncepciją, kad mes galime nuspręsti, kada gyvybė prasideda, remdamiesi ne mokslo žiniomis, o balsuodami. Kaip nubalsuos kokie nors Europos Žmogaus Teisių teismai, taip nubalsuos parlamentas. Galima nueiti iki tokio absurdo, kad vaiku pradėtume laikyti asmenį nuo 18 metų, gal valstybės išlaidos nuo to sumažėtų?!

Taigi iššūkiai labai aiškūs – Europoje savi, o mums tai išlikimo iššūkiai, ir turime apie tai labai rimtai kalbėti. Nepaisant atsigaunančios ekonomikos, gimstamumas pas mus vėl pradėjo mažėti, ir jokios brangios priemonės jo jau nebegelbėja.

Taigi visiems jums sėkmės. Lauksime jūsų įžvalgų, jūsų pateiktų siūlymų. Tikrai remsimės tuo, ką jūs mums pasiūlysite, ir tikrai ta argumentacija ras Seime deramą vietą

I. LYTIŠKUMAS – VISĄ ASMENĮ APIMANTI TIKROVĖ AR VIEN JO SOCIOBIOLOGINĖ FUNKCIJA?

Doc. dr. Irena Eglė LAUMENSKAITĖ,
Vilniaus universitetas

Jau pats temos formulavimas nurodo, kad nestosiu nė į vieną iš pagrindinių ideologinių pozicijų lytiškumo klausimu. Todėl, kad nei vien biologinė lyties samprata, nors mes ją kažkodėl tapatiname su *sex* ir šiandien vadiname biologine lytimi (jai jau radome ir lietuvišką atitikmenį „gimtis“), nei vien konstruktyvistinė gender samprata, kuri šiandien įvardijama kaip socialinė lytis, nebus mano svarstymo prieigomis.

Pirmiausia todėl, kad tiek viena, tiek kita iš tikro nėra realiai egzistuojanti tikrovė, bet žmogaus įžvalgų dariniai, tai yra socialiniai, filosofiniai, sociologiniai, ideologiniai, politiniai konstruktai, kurie, atspindėdami tikrovę, pirmiausia yra abstraktūs sutartiniai terminai.

Ar galima lytis be jos subjekto nešėjo? Ar ji atskirai nuo jo, nuo konkretaus asmens, realiai egzistuoja? Žmogiškoje tikrovėje yra ne šios žmogaus proto abstrakcijos, bet gyvi lytiški asmenys, kaip ir mes – vyrai ir moterys, net nepriklausomai nuo galimos skirtingos seksualinės orientacijos, tėvai ir motinos, kurie, augindami vaikus, savo sveika nuovoka skiria, kas jiems yra gera ir kas destruktyvu, jei, žinoma, neužsikrečia ideologine mąstysena.

Pirmiausia noriu pasakyti, kad lietuviškai „lytis“ reiškia esmingesnį dalyką, kuris nesuvedamas nei į biologinę, nei į socialinę jos sampratą. Mūsų tarpukario Lietuvos filosofai S. Šalkauskis ir A. Maceina žodį „lytis“ vartojo platesne prasme – kaip tam tikro dalyko raiškos formą

ar būdą. Perkeliant tai į žmogaus egzistavimo tikrovę, tai reiškia, kad žmogiškieji asmenys yra lytiški – vyriški arba moteriški – tuo išreikšdami skirtingus būdus būti asmenimis. Mes, kaip vyrai ir moterys, vadovaudamiesi žmogiškosios tikrovės praktiniu pažinimu, galime pasakyti, kad lytiškumas – vyriškumas ir moteriškumas – yra mus giliau ir plačiau apimantis dalykas. Kiekvienu savo santykiu esame labiau vyriški arba moteriški, patirdami prigimtinius mąstymo, psichinių reakcijų, vyrų ir moterų kūniškos raiškos skirtumus, taip pat ir tuos, kurie mūsų santykiuose ir mąstysenoje yra perimti iš visuomenės, jos istorinės, kultūrinės patirties ir dabar labiausiai akcentuojami. Tuo tarpu *gender* ideologija yra išraiška fragmentuotos tikrovės, kuria galima manipuliuoti, nes individai yra sudaryti iš skirtingų, tarpusavyje nesusijusių charakteristikų. Paradoksalu, kad stiprėjant *gender* kaip socialinio konstrukto ar *uni-sex* ideologijoms, kurios teigia, kad esti trečia lytis kaip belytiškumas ar abilytiškumas, pasaulyje daugėja ne tik populiarios literatūros apie vyrų ir moterų skirtumus[1], bet ir mokslinių studijų, pateikiamų daugiatiražiais leidiniais[2] apie smegenų veiklos, mąstymo, reakcijų, hormoninės sistemos prigimtinius skirtumus, kurie veikiant aplinkai gali būti sumažinami, nustelbiami, paveikiami, bet vis tik išlieka. Jeigu šiuos skirtumus atpažįstame, drauge aptariame ir ieškome, kaip įveikti tuos dalykus, kurie mus, gyvus, lytiškus asmenis, redukuoja į istoriškai įsitvirtinusius arba naujai primetamus konstruktus, mes atpažįstame autentiško lytiškumo dovaną ir paskirtį. Žinoma, tik tuomet, jei atvirai bendraujame su pagarba vienas kitam. Ši lytiškumo dovana ir paskirtis yra integralus lyčių papildomumas (ang. *integral complementarity*), kuris reiškiasi: a) lygiaverčiu vyro ir moters orumu, b) reikšmingais lytiškumo skirtumais, c) sinergetiniu jų santykiu, d) vaisingumu perduodant esminę žmogiškąją patirtį naujai kartai[3]. Būtent integralus, o ne pagal archajinę schemą, ku-

1 Pvz., John Gray. Vyrai kilę iš Marso, moterys – iš Veneros: kaip tobulinti bendravimą ir siekti tarpusavio santykių harmonijos. Vilnius: Alma littera, 2009.

2 Louann Brizentine. *The Female Brain*. N.Y.: Broadway books, 2006; Simon Baron-Cohen. *The Essential Difference: Male and Female Brains and the Truth About Autism*. N.Y.: Basic books, 2003.

3 Prudence Allen. *Man-Woman Complementarity*. In: *Logos,* 2006, 9 (3), p. 86–96.

rioje vyras ir moterys matomi kaip dvi vieno objekto perskirtos puselės (populiarus pasakymas „surado savo antrąją pusę“). Integralus papildomumas yra esmingesnis dalykas, nes mes, kaip vyrai ir moterys, būdami skirtingi, kiekvienas esame visaverčiai asmenys, o ne skirtingos puselės.

Tuos lytinius skirtumus, kurie mus džiugina, traukia, o neretai ir kelia įtampą, mes galime atskleisti tik atvirame abipusiame santykyje, bet ne iš anksčiau ar naujai apibrėžiamais vaidmenimis. Vyrų ir moterų socialiniai vaidmenys istoriškai kito, bet lytiškumas, kaip vyriškumas ir moteriškumas, neturi būti istoriškai ar naujai apibrėžiami mūsų žmogiškosios raiškos būdai. Jie autentiškai atsiskleidžia tokiame santykyje, kai mes priimame kito asmens kitoniškumą ir nelygstamą vertę. Tai aiškiau galime pamatyti ir įgyvendinti meilėje, kuri skleidžiasi šeimos erdvėje, o viešajame gyvenime esame spazmuojami jau įsivyravusio funkcinio belytiško santykio. Jis reiškia tai, kad turime elgtis ne kaip vyrai ir moterys, kurie priima konkrečius darbinius bendradarbiavimo ir neišvengiamos subordinacijos veikloje vaidmenis, bet kaip belytės būtybės, kurios, neatlaikiusios šio nuasmeninto belytiškumo spaudimo, neretai puola į kitą kraštutinumą – flirtą ir seksualinės galios žaidimus. O jie šiandien išvirsta ir į socialinę galią kaip naują pakaitalą anksčiau egzistavusiam patriarchališkumui ir vyro autoritariškumui, t. y. į radikalų kairįjį feminizmą ir jo naujadarą – *gender* ideologiją bei politiką.

Priešnuodis visam tam, kaip minėjau, yra tik pagarbaus ir atviro lyčių tarpusavio santykio kūrimas priimant kito kitoniškumą kaip galimybę kiekvienam išreikšti savo žmogiškąjį kūrybiškumą savaip – pagal savo prigimtį ir charakterio dinamiką. Būtent lytiškų asmenų bendrystė ir bendradarbiavimas šeimoje, mokykloje, viešosiose erdvėse yra būdas įveikti visus ideologinius konstruktus ir atverti asmens lytiškumo autentišką raišką, neignoruojant mūsų prigimtinių skirtingų dovanų ir polinkių bei priimant ir vyrui, ir moteriai savaip būdingą kūrybiškumą.

Iš viso to akivaizdu, kad ne tik šeimoje, stiprinant tėvo ir motinos santykių darną, bet ir mokykloje reikia padėti bręstantiems berniu-

kams ir mergaitėms mokytis pagarbos savo asmeniškam unikalumui, neprimetant nei tradicinių vyriškumo ir moteriškumo stereotipų (kai berniukai buvo skatinami iniciatyvumui, aktyvumui, o mergaitės tik stropumui ar nuolaidumui), nei dabar vykdomos beveik priverstinės niveliacijos ir *uni-sex* ideologijos, t. y. vienalyčių arba belyčių asmenų politikos ir ankstyvo formavimo tokiai sampratai bei patirčiai.

Todėl dar kartą pabrėžiu, kad svarbu ugdyti autentišką lytiškumą, kuris reiškiasi ir prigimtiniais mąstymo, emocinės raiškos bei kūno dinamikos skirtumais. Tai įmanoma pirmiausia ugdant pagarbą asmens kitoniškumui ir kūrybišką bendradarbiavimą, vengiant tendencijos primesti kitam savo požiūrį ir galią. Tai reiškia ir tai, kad vaikams ir paaugliams yra būtina tokia mokyklinio dalyko programa ir popamokinė veikla, kurios leistų jiems labiau pažinti vienam kitą kaip unikalius ir lytiškus asmenis bei mokytis autentiškai bendrauti ir bendradarbiauti. Labai svarbus orientyras, įveikiantis dabar stiprėjančią destruktyvią seksualizaciją, turėtų būti skaistumo ugdymas.

Kas yra skaistumas? Tai ne koks nors šventeiviškumas, bet toks pagarbus santykis su kitu asmeniu, kai jis pats yra priimamas kaip dovana, nes jo kūnas nėra laikomas mano juslinio pasitenkinimo ar manipuliavimo objektu, kadangi ir mano kūnas nėra atskiras nuo manęs. Juk būtent todėl, kad žmonės yra kūniški, jie yra ir lytiški. O lytiškumas nesuvedamas į siauras biosocialines funkcijas, bet apima visą mūsų, kaip asmenų, raišką. Skaistumo ugdymas yra priešingas lytiniam švietimui, kuris, viena vertus, niveliuoja lytiškumo skirtumus, kita vertus, orientuoja naudotis kito kūnu kaip daiktu, primesdamas išvaizdos ir elgsenos standartus. Šiandien tokiam „saugiam“ kito vartojimui pasitelkiamos įvairios priemonės išvengti ankstyvam nėštumui, kaip to santykio nepageidautinai pasekmei, tačiau nesuvokiama ar nenorima suvokti, kad šitaip yra skatinama kūno, kaip vartojimo objekto, patirtis ir to destruktyvios pasekmės.

Kokios tos pasekmės? Savęs ir kito, kaip asmenų savivertės, naikinimas, ypač jaučiamas Lietuvoje. Tai pirmiausia veikia mergaites,

reiškiasi dažnėjančia paauglių depresija, nepasitenkinimu gyvenimu, smurtu ir suicidiniais polinkiais, ir tą jau patvirtina empiriniai tyrimai Lietuvoje[4]. Iš pokalbių su vaikais ir paaugliais galiu paliudyti, kad jie yra įžvalgūs ir, adekvačiai juos kalbinant, atpažįsta dabar juos traumuojančią funkcijų ir vartotojiškų santykių tikrovę, kuri nėra jiems pakankama ir juos džiuginanti. Lytiškumo kaip dovanos patirties ugdymas atveria paauglius ir sveikam atvirumui, santuokai bei šeimai – atveria būsimai autentiškai tėvystei ir motinystei, kurioms būtina abipusė pagarba kito kitoniškumui bei kūrybiškas bendradarbiavimas.

Juk žinoma, kad gyvūnų pasaulyje nėra nei vyrų, nei moterų, nei tėvų, nei motinų, taip pat nėra ir vaikų – sūnų, dukterų, berniukų ir mergaičių, bet yra tik patinai, patelės ir jaunikliai. Ir tai todėl, kad jie yra tik vyriškosios arba moteriškosios giminės gyvūnai, o ne lytiški asmenys. Gyvūnai savo jauniklius instinktyviai globoja, kol šie išvystys prigimtinius instinktus ir išlikimo įgūdžius, bet po to jau nebeatpažįsta jų kaip savo jauniklių, nes šie nėra vaikai. O mes, žmonės, esame vaikai savo tėvams ir jau būdami suaugę bei turėdami savo vaikų. Esame jiems brangūs, nes mums dovanota daug rūpesčio ir meilės. Todėl ir mes galime perimti jų meilę kaip patirtį dovanoti save vienas kitam ir vaikams. Būtent tai turėtų būti visuomenėje ugdoma, apie tai daugiau kalbama, kalbamasi tarpusavyje ir pirmiausia liudijama.

Meilė nėra tapati propaguojamam seksui, kuris savo ruožtu dabar dar suprimityvintas, bet yra abipusis asmeniškas santykis priimant kitą kaip kitokį ir save jam dovanojant. Šis pagarbus ir kitą branginantis santykis yra lytinio ugdymo, kuris visuomet ugdo save bei kitą gerbiančius asmenis, orientyras. Būtent tai stiprina žmonių tarpusavio jautrumą, pasitikėjimą, solidarumą ir gebėjimą drauge veikti dėl bendrojo gėrio, kuris yra būtina sąlyga kiekvieno mūsų visaverčiam gyvenimui.

---

4 Rasa Erenaitė, Oksana Malinauskienė. Moteriškumo ideologijos sąsajos su paauglių merginų depresiškumu, savęs vertinimu ir subjektyviu pasitenkinimu gyvenimu. In: *Tarptautinis psichologijos žurnalas: biopsichosocialinis požiūris*, 2012, Nr. 11, p. 49–74.

II. TIKROJO MOKSLO IR IDEOLOGINIŲ DOKTRINŲ ATSKIRTIES (DEMARKACIJOS) KLAUSIMAS

Prof. habil. dr. Gediminas MERKYS,
Kauno technologijos universitetas

Koks socialinis beprotis šiandien gali būti prieš modernų lytinį ugdymą? Argi mes nenorime, kad mūsų vaikai būtų apsaugoti, gautų lytinį švietimą, atitinkantį šiuolaikinį mokslo standartą, taip pat ir ugdymo mokslo standartą, šiuolaikinį švietimo lygį?

Analogija – kas iš mūsų yra prieš sveiką, kokybišką maistą? Niekas, o vis dėlto, kai nueiname į parduotuvę, į ką mes žiūrime? Visokių E pridėta: emulgatorių, stabilizatorių, skonio stipriklių, *guaro gumų*. Nepriklausomi tyrėjai tame maiste randa švino, kitokių nuodų, ir mes išsigandę jau nebežinome, ką bepirkti, kaip sveiko maisto įsigyti. Tai štai į šitą vadinamojo „lytinio švietimo“ mišrainę mums įmaišo radikalųjį *genderizmą*.

Kas šiandien, kokios pasaulėžiūros žmogus gali būti už smurtą? Normalūs žmonės net nenori, kad šuniukui įspirtų. Tad kas gali toleruoti, kai muša socialiai pažeidžiamą, pajamų neturinčią moterį, jos vaikus? Kas gali būti bjauriau? Bet padaroma? Turiu galvoje Stambulo konvenciją[1] – į kilnų tikslą (už silpnųjų apsaugą ir teisių atkūrimą) implantuojamas radikalusis *genderizmas*. Žinoma, tada mes radikalizmui priešinamės, tada stringa mūsų lytinis švietimas, prasideda mūsų pasipriešinimas toms negerovėms. Kodėl taip agresyviai, taip galingai

1 Žr. Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo.

mums tą radikalųjį *genderizmą* bruka, faktiškai jau įbruko? Todėl, kad šiandien yra tokia politinė ideologinė mada. Visi naudojamės internetine paieška, tad pasiieškokite įvairiomis kalbomis, kas yra „Bilderbergo klubas“, „Komitetas 300“? Yra tokia „Auksinio milijardo“ teorija, doktrina, tokia sąvoka „depopuliacija“. Kompiuteris jums išmes apie tai tūkstančius straipsnių. Visas tas idėjas stumia pasaulio galingieji, labai įtakingos interesų grupės, „šešėlinė pasaulinė vyriausybė“. Jie šiandien realiai valdo viską: finansinius išteklius, politines darbotvarkes, žiniasklaidą. Nežinau, koks skystimėlis jiems mušė į galvą, bet šiandien yra taip: kas turi galią, valdžią, simpatizuoja būtent tai radikaliai ideologijai. Iki galo neaišku galbūt tik tai, ar radikaliam *genderizmui* simpatizuojama grynai instrumentiškai, savame rate šituo netikint, tiesiog siekiant žmonių skaičiaus sumažėjimo planetoje, o gal jie – galingieji – yra tiek paklydę, tiek moraliai puolę, jog visu tuo patys tiki?

Beje, kas yra Stambulo konvencija? Būtent gilus (hermeneutinis) susipažinimas su šia konvencija ir pažadino mano sąmonėje pasaulėžiūros lūžį. Niekada nebuvau *genderizmo* šalininkas, bet akivaizdu ir tai, kad modernusis pasaulis yra įvairus. Pliuralizmas, demokratija įpareigoja mus toleruoti įvairias pasaulėžiūras, kol jos nekenkia visuomenei, žmogui. Kuomet įsigilinau į Stambulo konvencijos nuostatas, kas bus ją įdiegus, supratau – tylėti nebegalima, reikia priešintis. Labai atsakingai, kaip socialinis tyrinėtojas, aktyvus mokslininkas, kaip pilietis, kaip tėvas, pareiškiu, kad tai yra tokio paties baisumo dokumentas, kaip A. Hitlerio *Mein Kampf*. Duokite man dieną ar pusdienį seminarui, ir aš įrodysiu, kad yra šitaip ir dar baisiau.

Kas yra radikalusis *genderizmas*? Tai tik savitas, ekstremalus požiūris į vyro ir moters vaidmenis, lytinius santykius, į partnerystę, į santuoką, taip pat ir į seksualines perversijas. Iš pirmo žvilgsnio nieko ypatingo. Jeigu pažvelgsime į civilizacijos istoriją, tai pamatysime, kad buvo poligamija, monogamija, patriarchatas, matriarchatas... Paprastai tokie dalykai – vyro ir moters vaidmenų, santuokos reglamentavimas – tradicinėje

kultūroje sukdavosi apie religiją, religinę pasaulėžiūrą. Visa tai buvo kultūros objektas. Kodėl dabar radikalusis *genderizmas* siejamas su mokslu, lyg ir pats vos ne mokslu tampa? Tai didelis paklydimas. Visa tai tik ideologinė doktrina, nebent ji pati gali būti mokslinio tyrimo objektas.

Šiandien realybė tokia, kad tą nelemtą doktriną remia pasaulio galingieji. Jie ištransliuoja tuos klausimus į medijas, į politines darbotvarkes, ir paprasčiausia pasaulėžiūrinė doktrina, kokių pliuralizmo sąlygomis gali būti begalė, įgauna labai įtakingas pozicijas. Šitaip ji tampa ne tik įtakinga ideologine doktrina, bet ir visuotinai įtvirtinama socialine praktika. Deja, toji doktrina ir socialinė praktika savo esme yra giliai antihumanistinė, anticivilizacinė. Ji neabejotinai yra destruktyvi net tam kraštui, kur žmonės gausiai gimdo ir iš kurio niekas masiškai neemigruoja. Lietuvai, kuri yra nykstanti bendruomenė (juk mūsų vaikai išvažiuoja gyventi, dirbti, kurti šeimų ir gimdyti kitur), tai išvis yra mirtis. Jeigu mes norime dar bent 20–30 metų išlikti kaip nacionalinė valstybė, radikalusis *genderizmas* mums yra mirtis.

Kokia trumpai yra *genderizmo* esmė? Seksualinės perversijos, liaudiškai tariant – iškrypimai, yra transformuojami į vertybę. Jie yra paverčiami kažkokia socialine estetika, pasigėrėjimo aktu, sektinu pavyzdžiu, standartu, etalonu, jie įkyriai eksponuojami ir propaguojami viešojoje erdvėje. Tiems, kurie tuo nesižavi, dėl to nedžiūgauja, bando viešai nepritarti, yra klijuojama etiketė, pavyzdžiui, „homofobas“. Tie, kurie išdrįsta tuos dalykus viešai kritikuoti, patys tampa įtariamaisiais ir nuteistaisiais.

Neseniai teko skaityti straipsnį apie incestą[2]. Įsirašykite į portalo „Delfi“ paieškos sistemą žodį „incestas“ ir jums išmes tą straipsnį. Ir štai ten skaitome, kad incesto – kraujomaišos – visada buvo, yra ir bus, kad modernūs vakarietiški kraštai pradeda į incestą žiūrėti tolerantiškai, kad nieko čia blogo. Džiaugiamasi, kad Vokietijoje iš baudžiamojo kodekso netgi ketinama išbraukti konkretų straipsnį ir atitinkama veika bus dekriminalizuota.

2 http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/sokiruojancios-incesto-istorijos-tabu-uz-kurio-neigima-gali-netekti-visko.d?id=66378054

Toliau interneto portale lyg ir šaipomasi, jog lietuviai, kadaise tvirtindami savo baudžiamąjį kodeksą, atitinkamos veikos ir sankcijos už ją į savo kodeksą apskritai neįrašė. Pasirodo, nepadarė šito tik dėl savo beviltiško atsilikimo sekso reikaluose. Apmaudu, dabar iš mūsų baudžiamojo kodekso tiesiog nėra ką išbraukti, net ir labai norėdami, negalėtume parodyti, kokie tampame pažangūs ir modernūs. Vis dėlto viena aplinkybė, pasak nelemto straipsnio autorių, mums yra palanki: jeigu Lietuvoje incestu užsiima pilnamečiai, tai bent jau niekas negalėtų jokių teisinių sankcijų pritaikyti. Galiausiai minėtas „Delfi" straipsnis labai nuoširdžiai pulsuoja liūdesiu, nusivylimu, kad paprotinė moralė Lietuvoje nelaiko incesto vertybe ir taip toliau. Apie tai, kad incestas generuoja sunkius apsigimimus ir veda populiaciją į biologinę degeneraciją, straipsnyje bemaž nė žodžio.

Ypač noriu atkreipti Jūsų dėmesį į vieną aplinkybę. Visi svarbiausi pasaulio ir nacionaliniai dienraščiai lygiagrečiai publikuojami internete. Turiu galvoje tokius leidinius, kaip *The New York Times, The Times, The Gardian, Herald Tribune, Le Monde, Le Figaro, Frankfurter Allgemeine, Die Zeit, Neue Zürcher Zeitung, Berliner Zeitung* ir kt. Sugaiškite pusdienį ar bent valandą, panaršykite. Niekur nerasite primityvių straipsnių apie „antrą galą", jie visi specialioje pornografinėje žiniasklaidoje; tokio pobūdžio medžiaga paprastai neperžengia pigios, marginalinės geltonosios žiniasklaidos ribų. Didžiausias ir mūsų visų mylimas portalas, neseniai skambiai atšventęs 15 m. jubiliejų, gausiai ir entuziastingai rašo apie grupinį seksą, fistingą – kumščio kaišiojimą į vaginą ir kitas seksualines perversijas[3]. Simptomiška: šlovingojo por-

3 http://www.cosmopolitan.lt/meile/sekso-ispazintys-kaip-as-pirma-karta-pabandziau-fistinga.d?id=66836380;

http://www.delfi.lt/gyvenimas/meile/grupinis-seksas-daugiau-malonumo-ar-zalos.d?id=64686577#ixzz3TDcD2VLD;

http://www.delfi.lt/gyvenimas/meile/megstu-grupini-seksa-ar-galesiu-buti-istikima-vienam-vyrui.d?id=50312988#ixzz3TDcKolWa;

http://www.delfi.lt/gyvenimas/meile/ar-svingeriai-gali-tureti-laiminga-seima.d?id=60394155;

http://www.5braskes.lt/karstos/faktai-apie-seksa-kuriu-nemoke-per-biologijos-pamokas-video.d?id=67244796#ixzz3TDhc58qD;

http://www.delfi.lt/temos/svingeriai/

talo steigėjai ir akcininkai – ne mūsų nacionalinio verslo atstovai. Savo krašte jie to nedaro, bet mums, nelyginant Jamaikos čiabuviams prieš 500 metų, paberia pigių stikliukų ant galvos...

Noriu paklausti, kur mes einame? Kas bus? Galiu pasakyti, kas bus: *genderistai*, visokie Šiaurės šalių fondai, stebėjimo institutai etc. apmokės dar 500 tokių straipsnių, laidų, ir jeigu kas nors po kokių aštuonerių metų emocingiau, aštriau pasisakys prieš incestą, turės baudžiamąjį teistumą.

Vienas teisinis įvykis Lietuvoje man paliko psichinius pėdsakus. Žmogelis parašė „Delfi" portale nelabai apdairų komentarą apie gėjus. Esą, tokie ir anokie kelia Lietuvoje galvas, toliau išreiškė emocingą pasidomėjimą, kur žiūri ir kodėl nieko nedaro Lietuvos vyskupai. Galiausiai pasiūlė savo gudrų sprendimą iškeltai problemai spręsti – *apmėtykime gėjus kankorėžiais*[4]. Kuo toji istorija baigėsi? Žmogelis gavo baudžiamąjį teistumą! Gavo ne administracinę baudą, ne įspėjimą, pagaliau – ne viešą pasmerkimą, kad ir toje pačioje žiniasklaidoje. Komentare nebuvo pavartota necenzūrinių žodžių ar realių grasinimų, faktiškai už literatūrinę metaforą gavo teistumą. Gerai, jeigu tu esi taksistas, jeigu kur nors rūsyje *supermarketui* morkas į tinklelį pakuoji, tada tu gali nors ir dešimt tokių teistumų ar lygtinių kriminalinių bausmių turėti, svarbu, kad į belangę už metaforą kol kas dar nesodina. Kita vertus, tu seniūno vietos negausi, net durininko vietos kaimo mokyklėlėje negausi. Eisi į valstybės tarnybą, bandysi dalyvauti konkurse, o ten komisija rinksis mažiausiai iš kokių trijų kandidatų ir kas nors pasakys: *jisai turi teistumą, nereikia mums tokio.*

Radikaliojo *gender* ideologija mums brukama per prievartą, brukama prieš daugumos piliečių ir rinkėjų valią. Tradicinės vertybės niekinamos, o jų gynėjai kriminalizuojami. Iš esmės vyksta prievartinė intervencija į asmens pasaulėžiūros ir dvasinių vertybių sritį. Kaip mes, pavyzdžiui, traktuotume prievartą dėl religijos? Prisiminkime istorines

4 http://www.delfi.lt/news/daily/crime/nubaustas-internete-gejus-kankoreziais-apdovanoti-siu-les-komentatorius.d?id=47227291

analogijas: kas tai darė, kas šitaip elgėsi? Tai darė bolševizmas, nacizmas[5]. Tik tiek, kad šiandien dar neveža į kankinimų rūsį, neuždaro į dujų kamerą, nežudo ir nėra masinio GULAG'o[6]. Galingiesiems kol kas dar užtenka „minkštųjų", *soft*, priemonių. Tai – valdoma politinė darbotvarkė, valdoma žiniasklaida, valdomų politinių lyderių šešėlinis palaiminimas rinkimams, valdoma teisinė praktika su parodomaisiais kriminalinio persekiojimo procesais. Tradicines vertybes išpažįstantys ir ginantys žmonės paprastai niekam nekenkia, jokių moralės normų nepažeidžia, deja, viešajame diskurse laisvai pasisakyti dėl dvasinių vertybių, pakritikuoti dėl gyvenimo būdo jau nebegali. Sutrypiamas bene pats svarbiausias liberalios Vakarų civilizacijos laimėjimas – pasaulėžiūrų pliuralizmas. Šimtą kartų nesutinku su Jūsų nuomone, bet esu pasiryžęs tūkstantį kartų atiduoti gyvybę už tai, kad Jūs tą nuomonę galėtumėte nevaržomai išsakyti – čia žymioji Voltaire'o citata, kuriai bemaž pustrečio šimto metų.

Norėčiau pateikti elementarią analogiją iš kasdienės ugdymo praktikos. Štai šeima, tėvai ugdo vaikus, diegia pasaulėžiūrą. Tarkime, vieni tėvai gali ugdyti vaiką pagal konkurencines individualistines vertybes: tu konkuruok, visada būk „kietas", daug uždirbk, daryk karjerą, nugalėk kitus, būk pirmas, paimk iš gyvenimo viską, ką tik pajėgi. Kiekviename knygyne šiandien pilna tokia pasaulėžiūra persisunkusių „ugdymo vadovų", brošiūrų. Kai kurie gali vaiką šeimoje ugdyti humanizmo ir solidarumo vertybių dvasia: nelipk per kitų galvas, apsidairyk, pasižiūrėk, kaip šalia tavęs jaučiasi kitas; visada padėk silpnesniam; gyvenime svarbu ne tik imti, bet ir duoti... Užaugę vieni renkasi bankininko profesiją, sporto pasiekimus, kiti renkasi kunigo, socialinio darbuotojo, gydytojo profesiją. Dabar įsivaizduokite, kad ant mūsų galvų moder-

5 Klaidinga būtų manyti, kad prieš religiją, tikinčiuosius ir dvasininkus brutaliai kovojo tik bolševizmas. Žinoma, ant kiekvieno Vermachto kareivio diržo buvo lozungas: *Gott mit uns* („Dievas su mumis"). Vis dėlto nepamirškime, kad vieni pirmųjų į dujų kameras kartu su neįgaliaisiais, judėjais ir režimo priešininkais nuėjo vadinamieji bibelforšeriai (vok. k. *Bibel Forsche* – „Biblijos tyrinėtojai"). Apie šiuos nelaiminguosius užsimena ir Balys Sruoga „Dievų miške".

6 Anne Applebaum. Gulago istorija. Vilnius: Baltos lankos, 2009.

nios *mass media* pavidalu užslenka galinga smegenų plovimo mašinerija ir politinės darbotvarkės, užslenka teisinės praktikos, priverstinės „teisingo ir modernaus“ švietimo programos... Tada prasideda tariamai pasenusios pasaulėžiūros šeimų dvasinė prievarta: kokie jūs sentimentalizme praskydę retrogradai ir klerikalai, kaip jūs atsiliekate nuo modernybės, nuo liberaliosios demokratijos ir mokslo pažangos, kodėl niekaip nesuprantate, kad būtent iš konkurencijos bei įvairovės kyla pažanga ir gerovė? Šios analogijos dėka pamatome visą situacijos absurdiškumą, jos antihumanistinę, anticivilizacinę esmę. Iš tėvų atimama teisė ugdyti vaikus pagal savo vertybes, beje, civilizacijos patikrintas.

Norėčiau grįžti prie to ypatingo Vakarų civilizacijos pasiekimo – pasaulėžiūrų pliuralizmo ir taikaus sambūvio. Paimkime XIX–XX a. sandūros Britų imperiją arba, dar geriau, Habsburgų dinastijos valdomą Austrijos-Vengrijos imperiją. Juk ten buvo tautų ir religijų katilas: katalikai, protestantai, unitai, ortodoksai, musulmonai, judėjai... Niekas nieko nepersekiojo, nerepresavo, savo pasaulėžiūros per prievartą niekam nebruko. Kaip tik Austrija-Vengrija į prasidedantį komunizmo šmėklos klaidžiojimą po Europą ir kylančią klasinę įtampą anuomet reagavo labai apdairiai, sakyčiau, netgi makiavelistiškai. Siekdamas tas pavojingas įtampas mažinti, tenykštis elitas politiškai apsisprendė toleruoti, puoselėti visas tautines ir religines mažumas, leido joms reikštis. Simptomiška – būtent Galicijoje, anuomet valdomoje Austrijos-Vengrijos imperijos, o ne okupuotoje Lenkijoje ar carinėje Rusijoje susiformavo šiuolaikinės ukrainiečių nacijos branduolys. Sąlygiškai pakančios skirtingoms religijoms ir pasaulėžiūroms anuomet buvo visos didžiosios Europos valstybės. Dar vienas pavyzdys – smetoninė Lietuva: ar kas nors ten bandė ką nors per prievartą apipjaustyti, jarmulką uždėti arba, atvirkščiai, į katalikybę atversti? O gal kas nors kėsinosi ortodoksų popui barzdą priverstinai nukirpti?

Kodėl apie tai kalbu, kodėl šias istorines paraleles vartoju? Ogi todėl, kad religija, tradicinė kultūra ir tradicinė pasaulėžiūra yra beveik tas

pats, tai labai susisiejantys dalykai. Savo ruožtu lyčių vaidmenų ir šeimos moralės sunorminimas yra esminis naratyvas bet kurioje tradicinėje religijoje ir pasaulėžiūroje. Taigi mes akivaizdžiai matome, jog radikalusis *genderizmas* trypia bene pačią brangiausią Vakarų civilizacijos vertybę – pasaulėžiūrų pliuralizmą. Tradicinė pasaulėžiūra, tradicinės vertybės yra niekinamos, marginalizuojamos, o kai kada ir kriminalizuojamos. Kažkas pasisavina tiesos monopolį, direktyviai nurodo mums, kuri pasaulėžiūra teisinga ir moderni, kuri mokslinė, o kuri ne.

Prisiminkime, o kas gi skirtingas pasaulėžiūras toleruoti pramokusioje Europoje tas gražias pakantumo tradicijas sutrauko, kas naujausioje Europos istorijoje sukuria negeras išimtis? Visų pirma – brutalus stalininis bolševizmas ir hitlerinis nacizmas. Tik paskui, Chruščiovo atšilimo laikais, Brežnevo sąstingio laikais, to brutalumo buvo šiek tiek mažiau. Vis dėlto dvasinė prievarta išliko. 1974–1975 m. buvau penktokas. Atsimenu, klasės auklėtoja iš būrio vaikų išvijo mano bendraklasį žodžiais: *Nestojai į pionierius, vaikštai į bažnyčią, todėl ir neisi su mumis į kiną*. Vėliau sovietinėje aukštojoje mus mokė: *marksizmas-leninizmas – tai* ***vienintelė teisinga*** *ir darni mokslinių filosofinių pažiūrų sistema apie gamtą, visuomenę, žmogų...* Visam gyvenimui įstrigo ir kitas epizodas: vos keleriems metams iki Sąjūdžio belikus, sovietinėje LTSR spaudoje bemaž pusę metų buvo ideologiškai „mėsinėjama“ vyresnioji moksleivė. Už tai, kad, būdama komjaunimo aktyvistė, drįso peržengti šventoriaus vartus ir bažnyčios slenkstį laidotuvių dieną, kuomet močiutė bažnyčioje pašarvota gulėjo... Šiandien „vienintelė teisinga ir darnia pažiūrų sistema“ tampa radikalusis *genderizmas.*

Aš esu Sibiro tremtinių vaikas, dešimties metų Staselė ir keturiolikos metų Mindaugas – būsimi mano tėvai – susipažino 1949 m. gyvuliniame vagone pakeliui į Sibirą. Mano giminė – bolševizmo epochos kankiniai. Būtent mes – Rytų europiečiai – turime ypatingą istorinę-dvasinę patirtį, o kartu ir gebėjimą anksčiau nei kiti atpažinti užgimstant bet kurią antihumanistinę ideologiją, socialinę ir dvasinę prievartą.

Ideologinė doktrina – radikalusis *genderizmas* – šiandien laimi, jis diktuoja kitoms pasaulėžiūroms, jas trypia. Norėčiau išreikšti viltį, jog kada nors *genderizmas*, kaip bolševizmas ir nacizmas, bus atmestas. Civilizacija, visuomenė kada nors atpažins destruktyvią, giliai antihumanistinę *genderizmo* esmę ir jis bus pasmerktas ar bent jau pastumtas į pašalę.

Šiuo požiūriu itin pamokanti yra istorija apie stalinizmo socialinį-politinį suvokimą Vakaruose. Kadaise Vakaruose bemaž kas antras intelektualas buvo kairuoliškas, simpatizavo Sovietų imperijai ir jos vadui „dėdei Juozui" (Josifui Stalinui), ypač po pergalės Antrajame pasauliniame kare. Apsigavo netgi didieji klasikai – R. Rollandas, J. P. Sartre'as, L. Fauchtwangeris. Jie lankėsi stalininėje SSRS, maža to, asmeniškai bendravo su pirmaisiais totalitarinės valstybės asmenimis, rašė reportažus, kūrinius, žavėjosi, kaip gera dirbantiesiems, kaip šauniai tvarkosi darbininkų valdžia. Kažkas iš jų lankė GULAG'ą represijų piko (!) metu, nuoširdžiai ir kartu idiotiškai žavėjosi, kaip spartuoliškas kalinių darbas, kasant „Belomor" kanalą, „perauklėja" revoliucijos priešus ir nusikaltėlius... Labai daug žmonių apsigavo. Ir tik 1968 m. sovietų invazija į Čekoslovakiją, „socialistinių iškovojimų" gelbėjimas tankų divizijomis, taip pat A. Solženicyno „Gulago archipelagas"[7] (1974) padėjo atverti akis Vakarų pasauliui.

Bolševikų socialinės inžinerijos eksperimentas – panaikinti privatinę nuosavybę – žlugo. Bolševizmas bandė įtvirtinti žmogaus ir kultūros prigimčiai svetimas teisines, ekonomines ir politines praktikas, tuo pasmerkė žmoniją begalinėms kančioms, bet gėdingai žlugo. Beje, šiandien mažai kas beprisimena, kad bolševikai kadaise leido dekretus ne tik apie fabrikų ir malūnų nacionalizavimą, vienuolynų uždarymą, bet ir apie „privatinės nuosavybės" panaikinimą visų pilnamečių moterų atžvilgiu. Bolševikai propagavo laisvąją meilę, aktyviems komjaunuoliams dalijo nemokamo apsilankymo pas viešas moteris korteles... *Tarybiniam žmogui pasimylėti kaip vandenuko atsigerti* – ši sparnuota

7 Aleksandras Solženicynas. Gulago archipelagas. (I, II, III tomai). Vilnius: Žara, 2009.

frazė priskiriama grafaitei A. Kolontaj – aktyviai revoliucionierei, feministei-bolševikei, sovietų vyriausybės narei, diplomatei, bolševikų bandito P. Dybenko ir begalės revoliucinių jūreivių meilužei.

Kaip žlugo bandymai panaikinti privatinę nuosavybę, taip kada nors žlugs radikaliojo *genderizmo* bandymai griauti tradicinius vyro ir moters vaidmenis, tradicinę šeimą. Tiek privatinė nuosavybė, tiek šeima yra fundamentalūs ir labai tvarūs dariniai, istoriškai atsiradę bemaž tuo pačiu metu kultūrinės evoliucijos dėka. Tai – egzistenciniai atributai, ant kurių laikosi civilizacija, ir šie atributai negali būti istoriškai ilgesniam laikui atšaukti voliuntaristiniais dekretais ar utopiniais socialiniais eksperimentais. Privatinės nuosavybės panaikinimo pasekmių pamoką civilizacija jau gavo. Kaip socialinis tyrinėtojas prognozuoju, jog civilizacija tikrai gaus ir tradicinių vertybių bei tradicinės dorovės ardymo pasekmių skaudžiąją pamoką.

Dabar norėčiau pereiti prie kai kurių konkrečių personalijų, kurios, mūsų nuomone, Lietuvoje kaip tik ir diegia radikalųjį *genderizmą*, yra tapę jo simboliu. Galima būtų personalijų klausimo ir neliesti, bet kalbėsime apie viešus politikus, kurie privalo atitikti labai aukštus moralinius standartus. Kalbėsiu apie vienos personos, mano įsitikinimu, nekorektišką politinį, pilietinį ir moralinį elgesį. Pamynus vertybinį pasaulėžiūrinį pliuralizmą, visi kiti viešųjų debatų dalyviai neretai yra žeminami, niekinami, jiems priskiriamas tamsybininkų, klerikalų, trukdančių pažangai ir gerovei, vaidmuo. Pasisavinamas pasaulėžiūrinės tiesos monopolis, oponentams klijuojamos žeminančios etiketės. Politinė persona, kurios viešą vaidmenį dabar nagrinėju ir vertinu, turi aukštus akademinius laipsnius ir labai linksta dengtis mokslo autoritetu. Deja, toji persona labai savitai atėjo į mokslą, vien habilitacijos istorija ko verta... Lietuvos mokslo taryba pripažino, kad veikalas „Lyčių drama“[8] yra publicistikos, bet ne mokslinio žanro kūrinys, už kurį galėtų būti teikiamas habilituoto daktaro mokslo laipsnis. Priminsiu, jog būtent Mokslo

8 Marija Aušrinė Pavilionienė. Lyčių drama. Vilnius: VU, 1998.

taryba – kolegialus ekspertinis organas, kuriam pagal šalies įstatymus anuomet buvo deleguota teisė ir pareiga kūrinių moksliškumą vertinti. Tai štai – toji garbinga institucija teisėtai ir pagrįstai nusprendė, jog minėtas veikalas pagal savo žanrą nėra mokslinis, todėl habilitacijos laipsnis Vilniaus universitete personai buvo suteiktas nepagrįstai. Anuomet susiklostė savita situacija: kažkieno įtakingas vyras buvo rektorius, maža to, teisybės ieškota labai aktyviai, įskaitant įvairias visai neakademines priemones. Antai, tuometinis ministras K. Platelis buvo minimos personos paduotas į teismą (su finansiniais ieškiniais) dėl atsisakymo išduoti habilituoto daktaro diplomą[9]. Ministrui tiesiog pritrūko principingumo, nervai neišlaikė, todėl ir pasirašė abejotino teisėtumo įsakymą išduoti kovingam ieškovui habilituoto daktaro diplomą... Mokslo laipsniai ir mokslinis autoritetas yra įgyjami tik akademinėje aplinkoje ir tik akademinėse institucijose, o ne dėl teisminių procesų ir teisinių batalijų.

Tenka tik apgailestauti, kad politikai, niekada vienmandatėje apygardoje negavę rinkėjų pasitikėjimo, patenka į Parlamentą partijos sąrašo dėka ir pradeda agresyviai diegti tokią pasaulėžiūrą, pradeda įtvirtinti tokią socialinę praktiką, kuriai didžioji dalis Lietuvos piliečių ir rinkėjų nepritaria. Maža pasakyti, kad tokiai ideologijai dauguma Lietuvos žmonių nepritaria, – jie ja bodisi ir bjaurisi. Prieš gerus metus turėjau progą vieno iš socialdemokratų lyderio neformalioje aplinkoje tiesiai šviesiai paklausti apie radikaliojo *genderizmo* idėjų platinimą iš kai kurių partijos aktyvistų lūpų. Mano klausimas: *juk dauguma jūsiškių normalūs žmonės, ar jums tai nekelia pasibjaurėjimo; kodėl dėl to netgi rinkėjų palankumu rizikuojate? Nukreipkite tas personas pakovoti vienmandatėse apygardose ir jos automatiškai bus išbalsuotos lauk*. Atsakymas maždaug toks: *mums irgi nepatinka, mes nepritariam, bet Europoje socialdemokratai visur tokie, mums tokia laikysena pagal ideologiją lyg ir priklauso. Be to, tie žmonės yra tarptautiniuose tinkluose, gauna stiprų palaikymą iš ten...*

9 http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nutraukta-feministes-pavilionienes-byla-ministrui.d?id=12254

Norėtųsi išreikšti viltį, kad rinkėjai pasidarys išvadas, jog solidi partija, beje, reikalinga Lietuvai, suteiks galimybę radikalaus *genderizmo* idėjas kai kuriems savo nariams patikrinti vienmandatėje apygardoje.

Verta dėmesio ir kita aplinkybė. Personos elgesys, mano nuomone, šiurkščiai prasilenkia ir su mokslo etika. Peršant Lietuvos viešojoje erdvėje įtakingą, bet abejotiną ideologinę doktriną, nuolat linkstama tapatintis su mokslu, bandoma dangstytis universiteto, mokslo ir profesoriaus pareigybės autoritetu. Toks elgesio modelis nesuderinamas su tuo mokslo etikos standartu, kuris šiandien yra susiklostęs ir visuotinai pripažintas socialiniuose moksluose. Pasaulio socialiniai tyrinėtojai yra nemažai padirbėję prie standartų ir kodeksų, kurie padeda užtikrinti tyrimų kokybę, tyrimo etiką, reguliuoja visuomenės tyrinėtojų elgesį etiniu aspektu. Minėti dalykai yra neblogai sunorminti. Čia paminėtinos tokios tarptautinės mokslo organizacijos[10], kaip APA *(American Psychological Association)*, ICC/ESOMAR *(International Code on Market and Social Research)* WAPOR *(World Association for Public Opinion Research).*

Visi minėti norminiai dokumentai griežtai įpareigoja socialinį tyrinėtoją, rengiant tyrimų ataskaitas, viešinant duomenis, atskirti faktinius mokslo radinius nuo jų interpretacijos. Jeigu skirtingos tyrėjų grupės taikytų identišką tyrimų metodiką, jos privalėtų gauti tokius pat arba labai panašius faktinius rezultatus (besiskiriančius statistinės paklaidos ribose). Taip garantuojamas socialinių tyrimų objektyvumas ar bent jau intersubjektyvumas. Kartu pripažįstama, kad vienas ir tas pats socialinis faktas gali būti teoriniu lygmeniu interpretuojamas labai skirtingai. Tarkime tai, kad žmonės masiškai emigruoja iš Lietuvos, yra objektyvus socialinis faktas. Emigravusius galima aplankyti Londone ar Du-

10 *A Code of Practice for the Safety of Social Researchers*. http://www.the-sra.org.uk/guidelines.htm; *Publication Manual of the American Psychological Association, Sixth Edition*, 2009. *American Psychological Association*. http://www.apastyle.org/manual/index.aspx; ICC/ESOMAR *International Code on Market and Social Research* www.esomar.org; www.iccwbo.org; *Wapor Code of Ethics*. http://wapor.unl.edu/wapor-code-of-ethics/; *Wapor Code of Professional Ethics and Practices*, 2010. http://www.aapor.org/aapor_code_of_ethics/4249.htm.

bline. Jie labai objektyviai persiunčia artimiesiems atgal į Tėvynę apie 6 mlrd. litų per metus ir tai sudaro paralelinę socialinės apsaugos bei skurdo prevencijos sistemą. Iš individualistinės ir liberalios perspektyvos žiūrint, masinės lietuvių emigracijos faktą galima interpretuoti labai palankiai: žuvis ieško, kur giliau, o žmogus – kur geriau. Nemažai emigravusiųjų šauniai gyvena, dirba, vartoja, o Lietuvoje, žiūrėk, būtų prasiskolinę, nusidepresavę, prasigėrę... Iš etnocentrinės ir patriotinės perspektyvos vertinant, masinė emigracija yra katastrofa, tai laipsniškas nacionalinės valstybės žmogiškųjų išteklių nykimas. Kaip sakė žinomas kunigas ir poetas R. Mikutavičius, *kad Lietuva neišsivaikščiotų...*

Tarkime, buvo atlikta sociologinė Lietuvos moksleivių apklausa, berods, apie 70 proc. šeštokių mergaičių svajoja ateityje būti mamos, turėti vaikų, toks tad yra sociologinis faktas. Galima interpretuoti, jog formuojasi moteriškoji tapatybė, ruošiamasi atsakingam motinos vaidmeniui. Kokią nustatyto sociologinio fakto interpretaciją siūlo feminizmo ideologijos paveikti tyrėjai? Mergaičių sąmonė beviltiškai indoktrinuota pasenusiais stereotipais, jų pasaulėžiūra deformuota, vyksta mergaičių parengimas „santuokos vergovei". Atsilikusiam kraštui, jo švietimo sistemai reikalingos intervencinės modernaus auklėjimo ir resocializacijos programos. Reikalinga Šiaurės fondų parama...

Tyrimų kokybės ir etikos standartuose bei kodeksuose ypač griežtai reikalaujama mokslo radinius (patį mokslą apskritai) atriboti nuo partinių-ideologinių vertybių bei doktrinų.

Kodėl gi mano minėtos tarptautinės mokslo organizacijos, vienijančios įvairių specializacijų socialinius tyrinėtojus, visose mokslinių tyrimų atskaitose, rezultatų sklaidoje griežtai įpareigoja empirinius faktus atskirti nuo jų teorinės interpretacijos ir juolab nuo ideologinių doktrinų? Kodėl taip griežtai draudžiama tapatinti mokslą, mokslo radinius ir partines pasaulėžiūrines ideologijas? Šis reikalavimas susijęs su egzistencine socialinių mokslų esme bei tapatybe. Jei takoskyra tarp a) mokslo faktų, mokslo tiesų ir b) partinių-ideologinių doktrinų ne-

daroma, tai socialiniai mokslai tarsi panaikina patys save ir beviltiškai nusirita į ikimokslinio ir / arba nemokslinio pažinimo lygmenį, jie tiesiog deklasuojami. Juk socialiniai mokslai kaip tik ir atsirado prieš gerus 100–140 metų todėl, kad visuomenei pažinti anuomet imta taikyti stebėjimą, matavimą, eksperimentą, matematinius modelius. Juk ir tada ant kiekvieno akademiko stalo gulėjo Platono „Valstybės" tomelis, greta jo Makiavelio „Valdovas", prancūzų švietėjų veikalai. Anuometinė XIX a. pabaigos visuomenė patyrė modernizacijos šoką, labai sparčiai keitėsi ir norėjo pažinti save. Ieškant atsakymų į klausimą, kas darosi su visuomene, tada buvo apsispręsta nesitenkinti veikalais, parašytais prieš du šimtus ar du tūkstančius metų, nes buvo suprasta, kad juose atsakymų nėra. Todėl ir atsirado socialiniai mokslai. Tie netikrieji dabarties pranašai, kurie ignoruoja, nuvertina matavimo, stebėjimo procedūras, atsisako objektyvaus pažinimo idealo, nenori skirti mokslo ir ideologinių doktrinų, jie tiesiog nori sugrąžinti visuomenės pažinimo instrumentarijų bent 200 metų atgal.

Socialinių mokslų filosofijoje itin ryškų pėdsaką paliko du didieji: M. Weberis – sociologijos ir socialinių mokslų filosofijos klasikas ir K. R. Popperis – mokslo logikos ir socialinės filosofijos klasikas. M. Weberis kūrė XIX–XX a. sandūroje, o K. R. Popperis yra XX a. veikėjas. Prisimenu, kai 1990–1992 m. rengiau pirmąją savo disertaciją, Maskvoje išėjo įžymiojo veikalo „Atviroji visuomenė ir jos priešai"[11] vertimo į rusų kalbą leidinys. Anuomet dar gyvas būdamas K. R. Popperis parašė originalų įvadinį žodį savo veikalo „Atviroji visuomenė..." pirmajam rusiškam leidimui ir posovietiniam skaitytojui. Savo mokslo logikos veikaluose[12] Popperis iškėlė vadinamąjį demarkacijos (*Demarkation*) kriterijų, kurio esmė – reikalavimas griežtai atskirti mokslą nuo vertybinių-pasaulėžiūrinių ir partinių-ideologinių doktrinų. Mokslo tiesos, pasak Popperio, yra patikrinamos vertybiškai neutralios mokslo logikos priemonėmis, konkrečias mokslo tiesas arba patvirtinant em-

11 Karl Raimund Popper. Atviroji visuomenė ir jos priešai. Vilnius: Pradai, 1998.

12 Karl Raimund Popper. *Logik der Forschung.* Tübingen: Mohr Siebeck, 1934.

piriškai (verifikuojant), arba paneigiant (falsifikuojant). Demarkacija ir yra tas esminis kriterijus, kuris skiria mokslą nuo nemokslinių pažinimo formų, nuo moksliniam pažinimui alternatyvių tikrovės kognityvinio ar dvasinio reprezentavimo formų (meno, religijos, ideologijos, tiriamosios žurnalistikos). Taigi, ideologinės ir pasaulėžiūrinės doktrinos niekada negali būti tiesiogiai integruojamos į mokslo teorijų turinį, nebent tik pačios gali tapti ideologinių doktrinų atžvilgiu neužsiangažavusio mokslinio tyrimo objektu.

M. Weberis parašė veikalą „Mokslas kaip profesija“[13] ir ten iškėlė *Wertfreiheit* principą (iš vokiečių kalbos pažodžiui: *Wert* – vertybė, vertė, o *Freiheit* – laisvė.) *Wertfreiheit* mokslo logikoje ir filosofijoje reiškia imperatyvinį reikalavimą, kad mokslas, mokslinis tyrimas turi būti atribotas (laisvas) nuo partinių ir pasaulėžiūrinių vertybių, o pats mokslininkas taip pat privalo būti su jomis tiesiogiai nesusisaistęs. Pačiu bendriausiu atveju, nepaisant truputį skirtingo konteksto ir atsiradimo laiko, skirtingos semantikos, tiek *Wertfreiheit*, tiek *Demarkation* iš esmės reiškia tą patį – principinę prievolę atriboti mokslą nuo ideologinių ir partinių vertybių.

Prisilaikant moksle abiejų minėtų principų (tiksliau – vieno principo) reikalavimų, labai klastingas ir skausmingas dalykas yra ganėtinai skirtinga gamtos ir socialinių mokslų specifika. Jeigu susintetiname kokį nors antibiotiką, nustatome, kad atitinkamo profilio antibiotikas užmuša konkrečiu profiliu pasižymintį bakterinį štamą, – čia nėra jokių pasaulėžiūrinių vertybių ir metafizinių klausimų. Socialinių mokslų atveju viskas yra kitaip. Nori ar nenori, bet socialiniai-humanitariniai mokslai užsiima visuomenės ir kultūros diagnoze bei kritika. Dėl šitos savo paskirties jie tarsi įpareigojami visiems pasakyti, kas visuomenėje gerai, o kas blogai, kaip visuomenė turėtų tvarkytis, kaip tobulėti. Bet kuri partinė ideologija, doktrina irgi tiesmukai kelia visuomenės ydų diagnozavimo ir visuomenės pagerinimo klausimą. Šis socialinių

13 Maximilian Carl Emil Weber. *Wissenschaft als Beruf.* Stuttgart: Reclam, 1995.

mokslų ir ideologijos misijų panašumas kaip tik ir sukuria situaciją, kuomet kyla nežmoniška pagunda tiesiogiai sukimšti ideologines partines vertybes į mokslo kūną, sutapatinti ideologiją ir mokslą, pridengti savąją ideologiją mokslo autoritetu.

Kiekvienas tyrėjas turi savo pasaulėžiūrą, partines pažiūras, todėl absoliutus atsiribojimas nuo pasaulėžiūrinio konteksto socialinių tyrimų procese neįmanomas. Tačiau tyrėjas privalo iš principo siekti to atsiribojimo idealo[14].

Yra S. Jesenino eilėraštis ir stipti metafora apie bandymą *sutuokti baltą rožę ir juodą rupūžę*. O kas gi naujausioje istorijoje bandė priverstinai jungti socialinius mokslus ir partines ideologijas bei vizijas apie naują pasaulio tvarką? Tai bolševizmas su visokiais savo moksliniais komunizmais, ateizmais, taip pat Vokietijos naciai su savo eugenika – rasės pagerinimo „mokslu".

Įdomu tai, kad Popperis įžymųjį veikalą „Atviroji visuomenė ir jos priešai" sukūrė kylant nacizmui ir norėjo filosofiškai jam pasipriešinti, norėjo perspėti pasaulį dėl kylančio totalitarizmo pavojaus. Jeigu dar kas nors prisimena, toks multimilijardierius G. Sorosas, sekdamas savo dievaičio Popperio idėjomis, steigė prieš kelis dešimtmečius Rytų bloko valstybėse atviros visuomenės institutus. Buvo įkūręs ir tokį „Atviros Lietuvos fondą" – buvo norima paskatinti atviros visuomenės kūrimąsi posovietinėse erdvėse. Popperis parodė ir filosofiškai prognozavo, kad šiuolaikinėmis sąlygomis jokia uždara visuomenė negali ilgą laiką eg-

14 Tyrėjo siekis atsiriboti nuo vertybių bemaž identiškas fenomenologinio pažinimo procesui. Antai, filosofui ar tyrėjui iš principo visiškai neįmanoma atsiriboti nuo jau turimų žinių, tačiau fenomenologinio tyrimo procese sąmoningai siekiama nesinaudoti, nesiremti jokiomis teorijomis, žvelgti į fenomeną be išankstinių nuostatų ir šitaip leisti fenomenui „kalbėti", ir šitaip fenomeną išgirsti, suprasti jį grynu ir tikru pavidalu. Taigi, fenomenologijos atveju taip pat kalbame apie idealą, kurio tik siekiama pažinimo ir tyrimo procedūrų metu. Nekelia abejonių, jog tyrimo procese visiškai atsiriboti nuo mokslinių teorijų yra žymiai sunkiau, nei atsiriboti nuo partinių-ideologinių doktrinų. Tie filosofai, kurie nepelnytai kaltina Popperį vulgariu pozityvizmu, paprastai yra fenomenologinės ir hermeneutinės paradigmų atstovai. Akivaizdus dviveidiškumas: jie leidžia sau būti fenomenologais ir siekti nepasiekiamo idealo – atsiriboti nuo turimų žinių, tačiau tuo pačiu metu teigia, kad socialinis tyrinėtojas iš principo negali atsiriboti nuo pasaulėžiūrinių vertybių, todėl, esą, Popperio pasiūlytas demarkacijos kriterijus tėra fikcija. Žr. *Th. W. Adorno. Positivismusstreit ir der deutschen Soziologie. München: Luchterhand*, 1972.

zistuoti. Taip ir atsitiko, tiek nacizmas, tiek ir komunizmas žlugo. Ką preziumuoja, ką teigia atviros visuomenės filosofinė koncepcija? Be kita ko, ji teigia, kad nėra absoliučių autoritetų, kaip nėra temų bei problemų, kurių negalima būtų atviroje visuomenėje laisvai diskutuoti.

Paradoksas, radikalusis *genderizmas* pasinaudojo Popperiu kaip liberaliu ir demokratišku socialiniu filosofu (imkime ir kalbėkime laisvai apie viską, pvz., apie incestą, propaguokime iškrypimus), bet ignoruoja Popperį kaip paskutinį didįjį mokslo logiką ir mokslo filosofą. Taip, ignoruoja, nes bando sukergti baltą rožę ir juodą rupūžę, mokslą ir radikalųjį *genderizmą*. Radikalusis *genderizmas*, paniekindamas diskursą, pliuralizmą, uzurpuodamas pasaulėžiūrinės tiesos monopolį, skleisdamas dvasinę ir teisinę prievartą, iracionalumą, šiandien pats suka totalitarizmo keliu ir kuria uždarą vergų visuomenę. Radikalusis *genderizmas* šiandien spjauna į akis Voltaire'ui, kuris buvo pasiryžęs tūkstantį kartų atiduoti gyvybę dėl žodžio ir įsitikinimų laisvės. Tuos, kurie bent kiek aktyviau gina tradicines vertybes, tradicinę šeimą, kritikuoja seksualines perversijas, *genderizmas* apdalija etiketėmis, marginalizuoja, sudaro bausmių kodeksus, įrengia grotuotas kameras.

Šiuolaikiniuose socialiniuose moksluose bendriausiu atveju yra dvi metodologinės stovyklos, dvi paradigmos. Vienos iš jų atstovai yra linkę skaityti klasikus ir save, linkę filosofuoti ir rašyti. Tekstai – savi ir svetimi – jiems svarbiau už faktinę realybę. Priešingai, kiti mokslininkai yra linkę tirti empiriškai, eksperimentiškai, rasti faktus, dėsningumus, juos apibendrinti ir tik po to rašyti bei kalbėti. Pastaroji dalis socialinių tyrinėtojų kaip tik ir laikosi tyrimo kokybės bei etikos standartų, kuriuos nustatė APA, WAPOR, ESOMAR ir kitos mano minėtos tarptautinės mokslo organizacijos. Tie socialinių mokslų atstovai, kurie tik skaito, rašo ir filosofuoja, nelabai skuba tų standartų laikytis. Filosofinis teorinis tekstas jiems *apriori* yra vertingesnis ir įdomesnis dalykas nei faktiniai procesai, vykstantys visuomenėje.

Šiandien pasaulyje ir Lietuvoje susiklostė tokia realybė, jog labai jau žvanga tas *genderistų* kapšas, ten jau ne 30 sidabrinių, ten žymiai daugiau. Ir atsitiko taip, kad dalis socialinių (ir ypač humanitarinių) tyrinėtojų nuėjo aptarnauti radikaliojo *genderizmo*. Iš nesenos istorijos žinome, jog praeityje jau buvo socialinių tyrinėtojų, kurie nuskubėjo aptarnauti partinių ideologijų. Mes gerai prisimename visokias TSKP istorijas, socializmo ekonomikas ir marksistines estetikas...

Diskusijos apie ideologinių doktrinų ir mokslo takoskyrą kontekste ypač noriu atkreipti dėmesį į vieną esminę aplinkybę. Tai, ką dabar noriu pasakyti, yra bene pati svarbiausia mano pranešimo mintis. Radikalusis *genderizmas*, kaip socialinė praktika, istoriškai atsirado visai neseniai. Prieš gerus 10 metų šitokiu agresyviai plintančiu pavidalu jo dar nebuvo. Taigi, šiandien dar nėra ir negali būti jokių longitudinių tyrimų, kurie objektyviai (pasaulėžiūrinėms doktrinoms neįsipareigojusio mokslo priemonėmis) įvertintų atitinkamos socialinės praktikos – *genderizmo* – ilgalaikį poveikį bei pasekmes visuomenei.

Kažkada ateityje mes *de facto* galėtume turėti labai išsamiai išnagrinėję 80–90 metų amžiaus senukų biografijas. Tų tiriamųjų (senukų) turėtų būti bent kokie 3–5 tūkstančiai, o dar geriau – 10 tūkstančių. Jie visi turėtų būti praėję radikalią *genderistinę* socializaciją, pvz., augę vienalytėse homoseksualų šeimose, patys ilgai gyvenę labiliose homoseksualiose partnerystėse ir pan. Apie tokius tiriamuosius turėtų būti surinkta ir apibendrinta begalė biografinių ir daugkartinio testavimo duomenų per visą gyvenimą. Kokia buvo jų socializacija, mokykliniai ir profesiniai pasiekimai, kaip klostėsi karjera; kaip jiems patiems sekėsi kurti intymiąją partnerystę, šeimą; kaip sekėsi socializuoti savo vaikus; koks deviacijos, suicidinių bandymų, psichinės ir somatinės sveikatos sutrikimų paplitimo laipsnis šioje specifinėje populiacijoje; ar šie žmonės buvo laimingi, ką rodo subjektyvią gerovę ir subjektyvų laimės pojūtį matuojantys testai? Neturime šiandien tokių duomenų ir greitai dar neturėsime. Vis dėlto tokio žanro longitudiniai tyrimai nėra

vien fantastika[15], jie be galo brangūs ir sudėtingi organizaciniu požiūriu, bet jų jau yra atlikta kognityvinės raidos ir socializacijos srityje, sveikatos išsaugojimo, subjektyvios gerovės ir laimės studijų srityje.

Priešingai, visi empiriškai dirbantys socialiniai tyrinėtojai turi gausybę duomenų, jog būtent tradicinė, konservatyvi, stabili šeima yra, vaizdžiai tariant, psichosocialinė katapulta į sėkmingą, laimingą savo vaikų būsimą gyvenimą. Šiuo požiūriu ypač iškalbingas JAV mokslininko B. Wilcoxo[16] veikalas „Švelnioji tėvystė: naujasis vyras". Minėtas autorius parodo, kad tradicinėmis protestantiškomis vertybėmis besiremiantis konservatyvus šeimos modelis, inertiškai vis dar būdingas daliai amerikiečių, sukuria socializacijos ir vaikų sėkmės stebuklą.

Visuose socialiniuose tyrimuose, kur tik būtų jie atlikti – Lietuvoje ar užsieniuose, jūs aptiksite, jog būtent šeima, ypač šeimos sociokultūrinis kapitalas, jos socialinis ir edukacinis *milieu* yra patys aktyviausi nepriklausomi kintamieji. Žinoma, čia kalbame apie empirinėje analitinėje paradigmoje atliktas mokslo studijas. Autoriai, kurie skęsta klasikų ir šaltinių fetišizme, kuriems tekstas ir spekuliatyvi mintis svarbesni už faktinę realybę, gali prifantazuoti visko, gali prifantazuoti ir apie radikalaus *genderizmo* pribloškiamą naudą žmonijai. Vis dėlto, kad ir ką šiandien betyrinėtume – pradinukų skaitymo gebėjimus, vyresniųjų mokinių mokymosi pasiekimus, vaikų ir paauglių socializaciją, jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socializaciją, karjerą, sveikos gyvensenos įpročius, psichotropinių medžiagų vartojimą, deviaciją, visur ir visada aptinkame, kad būtent tėvų šeima, jos charakteristikos praktiškai visada yra sistemingai pasireškiantis ir stiprus veiksnys. Pats kasmet atlieku ne vieną socialinį tyrimą, dėl savo mokslinės specializacijos – socialinių tyrimų, ypač kiekybinių, metodologijos srityje, man kasmet tenka konsultuoti iki keliolikos socialinių tyrimų. Socialiniai tyrimai, kuriuos man teko konsultuoti per pastaruosius 10–15 metų, turbūt sie-

15 Žr. *The Genetic Studies of Genius (Terman Study of the Gifted); The Wisconsin Longitudinal Study; The Grant Study etc.*

16 Bradford W. Wilcox. *Soft Patriarchs, New Men: How Christianity Shapes Fathers and Husbands (Morality and Society Series)*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2004.

kia šimtą. Minėtą šeimos efektą aptinkame visuose tyrimuose, kur tik buvo suformuotas atitinkamas sociodemografinis (nepriklausomas) kintamasis. Galėčiau pasakoti daugybę netikėčiausių situacijų iš konkrečių empirinių tyrimų, kuomet šeimos efektas mus kas kartą nustebina, nors apie jo poveikį teoriškai gerai žinome.

Žinoma, nebuvo tirtos būtent *genderistinės* partnerystės, (jų Lietuvoje nelabai dar yra), bet mano minėtuose tyrimuose tenka kalbėti apie šeimos (ir socializacijos joje) modelį, kuris inertiškai vis dar konvergavo būtent į tradicinės šeimos modelį, nes radikaliu *genderizmu* paremto šeimos prototipo istoriškai dar nebuvo. Jeigu šiandien kalbame apie empirinių socializacijos tyrimų tiriamuosius – darželinukus, mokinius ar studentus, tai kalbame ir apie jų tėvus. Tėvai yra ta amžiaus kohorta, kuri pati praėjo klasikinę konservatyvią tradicinę socializaciją, maža to, jie analogišką (ar labai panašų) socializacijos modelį diegė dabartiniams vaikams ir jaunuoliams, kuriuos tiriame.

Taigi, tradicinis šeimos modelis pademonstruoja savo socialinį rentabilumą, įrodo svarų įnašą į žmonijos ir kaip biologinės populiacijos, ir kaip kultūros kūrėjos tęstinumo užtikrinimą. Ką civilizacijai padovanos, kokį tęstinumą užtikrins radikalūs *genderistiniai* eksperimentai, dar nežinome. Taigi, palūkėkime mažiausiai 50–70 metų, sulaukime longitudinių studijų duomenų, tada ir kalbėkime apie *genderizmą* kaip apie visuotinį gėrį, išskirtinį civilizacijos ir kultūros pasiekimą.

Joks mokslas tiesiogiai kokių nors pasaulėžiūrinių ideologinių doktrinų nei įrodo, nei paneigia. Vis dėlto objektyvaus mokslo priemonėmis galima ištyrinėti vienokios ar kitokios socialinės praktikos, kuri kyla iš konkrečios ideologijos, ilgalaikes pasekmes visuomenei. Tai galima daryti ir makro lygmeniu, lyginant skirtingą santvarką pasirinkusių valstybių raidą bei pasiekimus, ir mikro lygmeniu, atliekant populiacinius individų raidos tyrimus bei biografines studijas. Verta dėmesio detalė apie konkrečių ideologijų funkcionalumo patikrinimą iš istorinės perspektyvos. Šiaurės Korėja šiandien yra bene vienintelė

bolševikinė valstybė, kadangi visur kitur – Kinijoje, Vietname, Mongolijoje, Kuboje – tas baisus modelis bent šiek tiek redukuotas, modifikuotas. Dėl nepritekliaus Šiaurės Korėjoje vakare neuždegamos šviesos ir viskas skendi tamsoje. Filmuojant naktį iš kosmoso, iš palydovo visur šviesu – Kamčiatkoje, Kinijoje, Pietų Korėjoje, Japonijos teritorija apskritai primena švytinčią keistos formos lemputę. O virš Šiaurės Korėjos – tamsa[17]. Net šešis dešimtmečius, nuo pat Korėjos karo 1950–1953 m., ten šviesų komunizmo rytojų kūrė, kad būtų tamsu... Esu įsitikinęs, kad iš istorinės perspektyvos lygiai taip pat ilgainiui bus galima patikrinti genderizmo privalumus. Deja, šiandien jokių patikimų empirinių duomenų apie radikaliojo genderizmo privalumus nėra. Tie, kurie, dengdamiesi mokslo autoritetu, šiandien reklamuoja genderizmą kaip vienintelį teisingą ir pažangų gyvenimo būdą, paprasčiausiai meluoja, laužo to paties mokslo etiką.

Norėčiau grįžti prie Stambulo konvencijos, kurios pavojingumą minėjau pranešimo pradžioje. Iš humanistinių ir demokratinių pozicijų vertinant, konvencija pažeista daugybės metastazių, naikinančių civilizaciją ir žmonių santykių darną. Civilizuotoje visuomenėje, jei įvyksta įstatymo pažeidimas ar nusikaltimas, paprastai visi žino, ką daryti. Tatai žinoma nuo antikinės teisės laikų, vėliau tą žinojimą ištobulino Amerikos tėvai-įkūrėjai, praplėtė Prancūzijos revoliucijos pilietinių teisių idėjos, judėjimai už žmogaus teises. Konflikto su įstatymu ar nusikaltimo akivaizdoje egzistuoja civilinis kodeksas ir jo procesas, egzistuoja baudžiamasis kodeksas ir jo procesas, galiausiai egzistuoja administracinė teisė. Būtent procesinė teisė yra vienas įspūdingiausių žmonių civilizacijos pasiekimų. Procesinės teisės yra neatskiriama ir esminė žmogaus teisių dalis. Paradoksas, bet pagrindinės žmogaus teisės, įtvirtintos tarptautinėse chartijose, taip pat nacionalinėse šalių konstitucijose, yra suformuluotos labai abstrakčiai, be konteksto. Realus pagrindinių žmogaus teisių įgyvendinimas (arba visiška profana-

17 Б. Демик. Повседневная жизнь в Северной Корее, 2013. Пер. с англ. – М. Альпина нон-фикшин.

cija ir sudarkymas) priklauso nuo įstatymų taikymo, procesinės teisės ir procedūrų. Velniava slypi smulkmenose. Nekaltumo prezumpcija, viešas bylų nagrinėjimas, akistatos, tardymo eksperimentai, ekspertizės, proceso šalių varžytuvės, apeliacijos, nušalinimai, taip pat labai aiškiai apibrėžtos visų proceso šalių ir visų proceso veikėjų teisės bei pareigos – visa tai yra procesinės teisės virtuvė.

O ką mums siūlo Stambulo konvencija ir kilniais jos siekiais prisidengę *genderizmo* radikalai? Ogi jie nori redukuoti procesinę teisę: oficialus skundas neprivalomas, užtenka kad ir anoniminio skambučio, raštelio; kokių nors akistatų ir viešo teisinio proceso irgi nereikia, kadangi smurto auka kankinsis, težiūri ji namie serialą ir posėdžiuose tegul nesikamuoja; įrodymus siūloma rinkti pagreitintai, supaprastintai; viską neprocesine tvarka nuspręs *genderistinė* „trojka“ su neaiškiais įgaliojimais, tylomis, uždaroje, neviešoje aplinkoje, neaišku, kuo remiantis. Mes matome, kad, pavyzdžiui, norvegų „Barnevernet“ iš esmės taip ir elgiasi. Jeigu teisme konfiskuoja turtą, tai tu gali dalyvauti visuose posėdžiuose, turi visas proceso dalyvio teises. Jei konfiskuoja vaiką, tai motina gali ir nedalyvauti. Jai praneš verdiktą rašteliu... Toks tad tai humanizmas, tokios procesinės teisės, toks teisingumas.

Žmogaus nusikaltimų ir teisinių pražangų pasaulis turbūt ne mažiau margesnis už gamtinį pasaulį. Deja, visai nesvarbu, kokio pobūdžio pražanga ar nusikaltimas, civilizuotoje visuomenėje jis privalo praeiti per visus procesinės teisės labirintus. *Genderizmo* radikalai per Stambulo konvenciją sako – „NE“, jokių skaidrių procesinių veiksmų, jokios procesinės teisės mums nereikia.

Artimoje buitinėje aplinkoje egzistuoja begalė ciniškų, brutalių, antihumaniškų nusikaltimų. Tarkime, senjorų, neįgaliųjų skriaudimas (koks nors anūkėlis arba kaimynėlis narkomanas reketuoja iš senelio ar neįgalaus asmens pensiją ir pan.), dėl šito net sužalojama ir užmušama. Tokių nusikaltimų statistika skaičiuojama šimtais ir tūkstančiais. Dar daugiau jų taip ir lieka latentiniais nusikaltimais, net neatspindėtais

oficialioje statistikoje. Deja, čia nėra seksualinės potekstės, vadinasi, *genderistinės* pakraipos „humanistų“, kovotojų su smurtu, šie nusikaltimai visai nedomina. Iš visos įmanomos nusikaltimų įvairovės *genderistai* selektyviai ištraukia labai siaurą pažeidimų porūšį ir ragina atitinkamo tipo nusikaltimus nagrinėti paspartintai, praktiškai neprocesine tvarka. Bet juk naujausioje istorijoje tai jau buvo. Ir kas gi tai darė? Tie, kurie XXI amžiuje siūlo mums „*genderistinį* teisingumą“, kilnių idėjų semiasi iš bolševikų „klasinio teisingumo“, terorizavusį žmoniją bemaž visą XX amžių.

Jei sovietinis žmogus plėšė, žudė, žagino, sukčiavo, tai jis buvo laikomas kapitalistinės santvarkos palikimo auka, o idėjiškai laikomas artimu proletariatui ir sovietų valdžiai. Paradoksas, kriminaliniai nusikaltėliai ir kriminaliniai nusikaltimai net gūdžiais stalinizmo laikais buvo apdorojami pagal *visas* procesinės teisės procedūras, būdingas civilizuotai visuomenei. Visi prisimena kultinį sovietų režisieriaus S. Govoruchino filmą „Susitikimo vietos pakeisti negalima“. Filme yra epizodas, kuomet nuožmus banditas Foksas, plėšimo tikslais pokario Maskvoje nužudęs begales nekaltų žmonių, yra vežamas į nusikaltimo vietą tardymo eksperimento atlikti. Tai tipinis rutininis procesinės teisės veiksmas, kurio tikslas – smulkiai atskleisti visas nusikaltimo aplinkybes ir objektyviai nustatyti tiesą. *Genderistų* idėjiniai mokytojai – sovietai – iš visos nusikaltimų įvairovės taip pat išplėšdavo tik politinius, kontrrevoliucinius nusikaltimus ir išnagrinėdavo juos neprocesine tvarka. Dabar jau ne tik iš amžininkų memuarų, bet ir iš archyvų žinoma, kad bylų svarstymas pagal baisųjį 58 straipsnį paprastai užtrukdavo 20 min. Gerai, jeigu skirdavo GULAG'ą. Įrašai bylose liudija, kad mirties bausmė šaunant į pakaušį būdavo įvykdoma čia pat, rūsyje, praėjus tik pusvalandžiui ar valandai po nuosprendžio. Visą teisingumą vykdė vadinamasis „ypatingas pasitarimas“ („osoboje soveščanije“), susidedantis tik iš trijų pareigūnų, todėl kartais dar vadinamas „trejetu“ („trojka“). Taip ir dabar, įsigaliojus Stambulo konvencijai, labai siaurą nusikaltimų porūšį paspartinta neprocesine tvarka

išnagrinės ypatingas pasitarimas, susidedantis iš *genderistų* ar jų statytinių trejeto. Sušaudymų rūsio nebus, bet grįžti namo uždraus, vaikus atims arba uždraus su jais matytis, apdės iki gyvos galvos finansinėmis kontribucijomis ir žalos kompensavimu...

Jei Jūs dar nesuimtas, tai nereiškia, kad esate nekaltas; tiesiog mūsų žmonės prastai dirbo – ši sparnuota frazė, priskiriama VČK įkūrėjui ir vadui F. Dzeržinskiui, dabar jau Stambulo konvencijos dvasia galėtų būti perfrazuota šitaip: *Jūs vis dar grįžtate į namus, į šeimą, iš Jūsų dar neatimti vaikai, dar galite su jais matytis? Mielasis, tai nereiškia, kad esate nekaltas, tiesiog mūsų juvenalinė justicija ir* genderistinės *tarnybos neatliko savo darbo*. Mintyse iškyla dar vienas iškalbingas istorinis pastebėjimas. Stalininė teisė formalioms nagrinėjimo procedūroms, bent formaliam teisingumo imitavimui, vis dėlto dar skyrė nemažai dėmesio, o naciai į konclagerį ar į dujų kamerą mases žmonių nukreipdavo be jokio teisinio proceso, praktiškai pavienio pareigūno sprendimu. Bet kuriuo atveju savo pasiryžimu naikinti procesinę teisę, trypti žmogaus teises ir teisingumą apskritai *genderistai* stoviniuoja įspūdingoje kompanijoje – greta bolševikų ir nacių.

Maža to, Stambulo konvencija įpareigoja ją pasirašiusias šalis pripažinti specialaus kontroliuojančio viršvalstybinio organo nurodymus, vykdyti jo sprendimus. Jei jau mąstome istorinėmis analogijomis, tai akivaizdu, kad greitai turėsime kažką panašaus į *genderistų kominterną*.

Akivaizdu ir tai, kad Stambulo konvencija tarsi avansu preziumuoja kolektyvinę kaltę didelei socialinei grupei – vyrams. Vyrai jau dabar gali užsisiūti ant peties geltoną žvaigždę. O kas gi naujausioje istorijoje taip pat mėgo preziumuoti kaltę ištisoms socialinėms grupėms? Lenino–Stalino laikais į sušaudymų rūsį ar lagerį galėjai patekti vien dėl to, kad baigei universitetą, kad moki užsienio kalbą, turi giminaičių užsienyje, kad nuslėpei ponišką kilmę, galiausiai – kad nešioji akinius...

Naciai taip pat preziumavo kolektyvinę kaltę didelėms žmonių grupėms – neįgaliesiems, socialistams ir komunistams, anarchistams,

bibelforšeriams, čigonams, judėjams... Simptomiška, kad abu minėti totalitariniai režimai turėjo socialines grupes, kurios buvo proteguojamos – revoliucinį proletariatą (bolševikų režimas) ir arijų rasę (nacių). Ar galėtume teigti, kad radikalusis *genderizmas* tikrai neproteguoja, pozityviai nediskriminuoja kokios nors didelės socialinės grupės? Aš tos socialinės grupės neminėsiu, skaitytojas ją pats atpažins mintyse.

Genderizmas, privalu įžvelgti, bent jau pradžioje turėjo gerų intencijų: apginti mažumas, užkardyti smurtą prieš moterį, pasiekti, kad smurtautojai sulauktų pelnytos bausmės, būtų izoliuoti ir kt. Gerais norais kelias į pragarą grįstas... F. Engelsas 1845 m. parašė įžymųjį veikalą „Darbininkų klasės padėtis Anglijoje“[18]. Šiandien mus erzina truputį ir pavardė, ir veikalo pavadinimas. Kažkam nemalonu bus išgirsti, bet gryna teisybė aprašyta šioje knygoje. Anuomet darbininkų padėtis, jų gyvenimo sąlygos netgi turtingiausioje pramoninėje ir kolonijinėje valstybėje – Anglijoje iš tiesų buvo baisios. Ten, kasykloje, šachtoje, kur netilpdavo su kirtikliu įlįsti suaugęs, pasiųsdavo paauglį. Ten, kur neįlįsdavo paauglys, pasiųsdavo šešerių metų vaikiuką...

Iš tiesų egzistavo negailestingas išnaudojimas, baisi socialinė neteisybė, gilus socialinis (klasinis) konfliktas. Kaip civilizacija turėjo ir galėjo spręsti tokį konfliktą? Todėl XX a. pradžioje ir kilo kruvina revoliucija. Vienaip tas konfliktas išsisprendė Rusijoje, Kinijoje, Kambodžoje ar Šiaurės Korėjoje. Kitaip jis buvo sprendžiamas toje pačioje Anglijoje, jai kultūriškai artimose JAV, mums geografiškai artimoje Šiaurės Europoje. Nereikėjo kilnių idealų ir šviesaus komunistinio rytojaus nešti pasaulio tautoms per prievartą ant durtuvų. Tai buvo baisi istorinė klaida. Pasaulis iki šiol nuo šito neatsigauna. Tokia pat baisi istorinė klaida yra nešti per prievartą radikalaus *genderizmo* ideologiją, priverstinai diegti jos socialines praktikas, juolab ten, kur dauguma piliečių ir rinkėjų šito labai labai nenori.

Yra dar vienas destruktyvus radikaliojo *genderizmo* aspektas, kurį

18 Frydrichas Engelsas. Darbininkų klasės padėtis Anglijoje. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1961.

būtinai privalu paminėti. Mano dėmesį į tą dalyką kiek netikėtai atkreipė Tėvų forumo aktyvisto R. Jančiausko, beje, vieno iš šios konferencijos sumanytojų, subtilus humoras. Jei lytis, lytiniai vaidmenys yra individo visiškai laisvai pasirenkamas dalykas, tai kažkas pasirinks, tarkime, signataro vaidmenį, pareikalaus sau rentos ir sklypo Žvėryne. Anūkėlis panorės būti seneliu, atsisakys eiti į darželį, pareikalaus senatvės pensijos... Kažkas iš Tėvų forumo aktyvistų spaudoje groteskiškai sumodeliavo itin kuriozišką situaciją – hormonų audrų ir naktinių poliucijų iškamuotas paauglys apsišaukia mergina ir nušuoliuoja baseine tiesiai į moterų dušą...

Sveika liaudiška nuovoka, humoras intuityviai atspindi gilų, subtilų visuomenės ir žmogaus esmės supratimą. Kaip socialinis tyrinėtojas, noriu priminti struktūrinio funkcionalizmo ir socialinių vaidmenų teorijas. Palyginimui – kiekvieno sudėtingesnio biologinio organizmo egzistencija, kuri yra paremta jo posistemių darnia veikla ir sąveika. Atramos ir judėjimo sistema įgalina gyvą padarą judėti, kvėpavimo ir kraujotakos sistemos aprūpina audinius deguonimi ir maisto medžiagomis, dauginimosi sistema leidžia pasidauginti, virškinimo sistema – pasisavinti maistą. Galiausiai aukščiau už viską yra centrinė nervų sistema, kuri reguliuoja visų kitų sistemų veiklą. Pažeidus rimčiau nors vieną posistemę, gyvas organizmas nugaišta. Žmonių visuomenė kaip tokia, (nesvarbu, ar kalbame apie urvinę, ar apie nanotechnologijų visuomenę), apskritai išsaugoja savo sociokultūrinę egzistenciją ir populiacijos tęstinumą tik ir tik todėl, kad didžioji dalis visuomenės narių daugiau ar mažiau tinkamai atlieka savo socialinius vaidmenis. Jei nuošimtis žmonių, neatliekančių savo vaidmenų visai arba atliekančių juos labai blogai, pasiektų kritinę masę, tai visuomenė sužlugtų. Žmonių visuomenė išsaugoja savo egzistenciją tik todėl, kad prastas vaidmenų atlikimas neperžengia raudonosios linijos. Padarykime mintinį eksperimentą būtent tose srityse, kurios nesusijusios su lytiškumu. Kas atsitiktų moderniai politinei sistemai, jei į rinkimus neat-

eitų 95 proc. rinkėjų; kas atsitiktų kariuomenei, iš kurios dezertyruotų didesnioji dalis karių? Nenuostabu, kad visos tradicinės religijos, visa tradicinė moralė, tradicinė kultūra visais įmanomais būdais – tiesioginiais nurodymais, tabu, papročiais, ritualais, tautosakos simboliais ir metaforomis – skatina laikytis tų elgesio scenarijų ir normų, kurios apibrėžtos pagrindiniuose socialiniuose vaidmenyse.

Iškiliausias visų laikų filosofas I. Kantas[19] išrado ir pasiūlė konkretų būdą, kaip patikrinti vienos ar kitos dorovinės normos teisingumą. Siūloma daryti mintinį eksperimentą ir įsivaizduoti, kas atsitiktų su visuomene, jeigu visi žmonės visur ir visada laikytųsi tos normos besąlygiškai. Genialus pasiūlymas, atveriantis akis, nuvalantis nuo dorovinio proto visas apnašas. Tarkime, visai kitoje šviesoje netikėtai atsiskleidžia tokia dorybė, kaip išmaldos dalijimas. Dabar pabandykime pagal Kanto pasiūlytą algoritmą patikrinti tas elgesio normas, kurias nori masiškai įtvirtinti *genderizmo* radikalai.

Kviesdami į masinį improvizuotą manipuliavimą lyčių vaidmenimis, deformuodami šeimą, *genderistai* susipriešina su tradicine kultūra, su ankstesne civilizacijos patirtimi ir pradeda neatsakingą bei labai rizikingą socialinį ir biologinį eksperimentą, kurio nuotolinės pasekmės mums nežinomos. *Genderistai* yra labai gudrūs socialiniai egoistai. Jie nenori griauti visų socialinių vaidmenų sistemos. Reikia manyti, jie nori, kad chirurgai operuotų, policininkai saugotų viešąją tvarką, mokiniai ir studentai mokytųsi, ligoniai gydytųsi, tėvai prižiūrėtų vaikus, o pilotai nesisvaigintų ir saugiai skraidintų lėktuvus. Jie sako, improvizuokime, išsidirbinėkime tik su lytiniais vaidmenimis. Ciniškai ir egoistiškai naudojamasi tuo, kad tradicinis ryšys, tradicinė šeima iš inercijos dar išliks ir bus prigimdyta vaikų visiems, kas tik geidauja įsivaikinti.

Jei jau aptinkame daug panašumų tarp ankstesnių totalitarinių ideologijų, santvarkų ir radikaliojo *genderizmo*, tai įvardykime dar vieną

19 Immanuel Kant. *Kritik der praktischen Vernunft*. Hrsg. von Horst D. Brandt und Heiner F. Klemme, Meiner, Hamburg, 2003.

šių pasaulėžiūros „dvynukų“ panašumą. Bolševizmas uždraudė religiją, uždarė vienuolynus, persekiojo dvasininkus, tačiau jam nostalgiškai trūko sakralumo, todėl sukūrė naują pseudoreligiją – įkišo savo vado mumiją į mauzoliejų ir iki šiol nepajėgia žemelėje palaidoti. Radikalusis g*enderizmas* neigia tradicinių vyro ir moters vaidmenų unikalumą, tačiau besąlygiškai gviešiasi įsivaikinimo teisės, nori vaikelio, nors tai yra esminis jų niekinamo tradicinio ryšio ir tradicinės šeimos atributas bei prasminis pagrindas. Mes čia pagrįstai galėtume tikėtis, kad tiek bolševikai, tiek radikalieji *genderistai* savo pažiūromis būtų nuoseklūs iki galo. Bolševikai privalėjo atsisakyti pseudosakralumo kliedesių ir žmoniškai palaidoti vado mumiją, o radikalieji *genderistai* galėtų atsisakyti įsivaikinimo pretenzijų vienalytėse šeimose, palikdami vaikų auginimo misiją tradicinei šeimai.

Yra dar vienas pavojingas ruožas, kur radikalusis *genderizmas* paranojiškai klibina civilizacijos pamatus. Tai – logikos dėsnių ignoravimas ir logikos eliminavimas iš teisėkūros bei teisinės praktikos. Turiu galvoje bandymą dėti absoliučios lygybės ženklą tarp tradicinės šeimos ir homoseksualių asmenų partnerystės.

Kuris humaniškai nusiteikęs žmogus galėtų priešintis vienos lyties asmenų partnerystės įteisinimui? Kad ir kaip atitinkamos pakraipos asmenų promiskuitetas būtų paplitęs, yra sudaromos ir stabilios partnerystės, vedamas bendras namų ūkis. Tarkime, po vieno iš partnerių mirties atsirastų paveldėjimo teises turinčių giminaičių, kurių niekas nebuvo matęs 20 metų, pareikštų paveldėjimo teises ir pan. Likęs partneris – žmogus, jo teisėti interesai privalo būti apginti. Deja, radikaliojo *genderizmo* indoktrinuota teisėkūra ir teisinė praktika tarp vienalytės partnerystės ir tradicinės santuokos deda visišką lygybės ženklą. Bėda čia ne tik ta, kad giliai įžeidžiami ir pažeminami žmonės, kuriems tradicinis ryšys ir santuoka yra vertybė. Dabar visuotinai madinga trypti tradicines vertybes, įžeidinėti jas išpažįstančius žmones, – tai savotiška nauja „humanizmo“ ir socialinės elgsenos

apraiška. Nesvarbu apie ką kalbame – apie nuogakrūtes feministes, kurios išniekina cerkvę ir joje besimeldžiančių senučių religinius jausmus, apie prancūzų žurnalistus, besityčiojančius iš mirusio de Golio atminimo, iš Mahometo, ar apie vietinius Lietuvos aktyvistus, išniekinančius valstybės simbolį – himną. Didžioji problema ta, kad laužomi logikos dėsniai.

Logika yra transcivilizacinis pasiekimas. Jei rastųsi kitų civilizacijų, tai logika ir matematika yra tiek universalios, kad galiotų ir kitose planetose, kitose galimose civilizacijose. Kitoje planetoje trikampis taip pat turėtų 180 laipsnių, o rutulio (arba planetos) plotas būtų skaičiuojamas pagal analogišką formulę, kaip ir Žemėje. Nors Aristotelio logika ir remiasi natūralia kalba, šiaip jau modernioji logika yra griežtai formalizuota matematinė disciplina. Egzistuoja vadinamoji klasių logika. Tarkime, klinikinė mirtis ir biologinė mirtis yra egzistenciškai artimi dalykai, bet tai nėra tas pats. Kolumbo burlaivis „Santa Marija“, Pirmojo pasaulinio karo laikų „u-botas“ ir modernus lėktuvnešis yra plaukiojimo priemonės, bet tai nėra tas pats. Kaip negalima dėti lygybės ženklo ir tarp gyvos moters bei pripučiamos lėlės iš sekso reikmenų parduotuvės.

Logikos dėsnių laikymasis, žmonių veiklos ir gyvenimo organizavimas pagal logikos dėsnius visada buvo, yra ir bus būtina žmonijos išlikimo sąlyga. C. L. Straussas [20] yra atskleidęs, kad ir pačios primityviausios tautelės pasižymi sudėtingomis tikrovės kognityvinės reprezentacijos struktūromis, giliu protavimu. Čiabuvis, jei tik nustotų laikytis logikos, dar tos pačios dienos vakarą taptų aligatoriaus ekskrementu.

Egzistuoja skirtingas požiūris į tai, kas yra tiesa. Yra konvencinė tiesos teorija, kuri sako, jog tiesa yra tai, dėl ko buvo susitarta. Bet tikroji tiesos teorija yra Aristotelio (arba korespondentinė) tiesos teorija[21]. Tiesa yra tai, kada mūsų mintys ir žinojimas atitinka faktines daiktų ir reiškinių aplinkybes. Gydytojų konsiliumas, pavargęs nuo

20 Claude Lévi-Strauss. *La pensée sauvage: Das wilde Denken. Deutsche Ausgabe Übersetzung von Hans Naumann.* Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1968.

21 Markus Enders / Jan Szaif (Hrsg.). *Die Geschichte des philosophischen Begriffs der Wahrheit*. Berlin, 2006

ginčų, gali susitarti dėl diagnozės. Bet tikroji tiesa ir gydymo sėkmė priklausys ne nuo susitarimo, o nuo to, ar diagnozė – žinojimas apie ligą – atitinka faktines aplinkybes. Būtent logikos dėsnių laikymasis mums garantuoja, kad bus rastas ir pataisytas gedimas techninėje sistemoje, kad bus nustatyta teisinga diagnozė, kad bus išaiškintas painus nusikaltimas. Logikos dėsnių laužymas (kartu su bandymu uzurpuoti pasaulėžiūrinės tiesos monopolį) yra dar vienas dvasinės prievartos aktas, dar vienas destruktyvus veiksmas prieš civilizaciją.

Ideologiniai doktrinieriai gali dėl visko susitarti, gali viską iškreipti. *Genderizmo* radikalai savo keistos ideologijos ir gyvenimo būdo prastūmimo motyvais „iškastruoja" logiką ir po to jau visais įmanomais būdais bando visa tai įterpti į teisėkūrą bei teisinę praktiką, į nacionalinius kodeksus, į tarptautines konvencijas. Tai labai pavojingas veiksmas, kadangi teisė, be kita ko, kartu yra ir teisėta prievarta. Įstatymo taikymas yra visuotinės prievartos, vykdomos valstybės vardu, instrumentas. Neišdiskutavę su plačiąja visuomene savo ideologinių ir dorovinių nuostatų, nesulaukę, kol jiems pritars didžioji piliečių ir rinkėjų dalis, *genderizmo* radikalai skuba savo gyvenimo būdą paversti visiems privaloma teisine norma, o drauge ir visuotinio prievartavimo instrumentu. Tai kur kas efektyviau ir greičiau, nei žmonių sąmonė ir elgesys būtų veikiami tik per žiniasklaidą, švietimą ir mokslą. Taigi, vienintelė teisinga pasaulėžiūra, ideologija ir konkretus gyvenimo būdas – radikalusis genderizmas – bus (ir jau faktiškai yra) mums diegiami per prievartą. Toji teisinė prievarta yra savotiška „minkštoji" galia, kuri XXI amžiuje pakeičia sušaudymų rūsį, GULAG'ą ir dujų kameras.

Baigdamas norėčiau kreiptis į gerbiamus mūsų Seimo narius. Kuo toliau, tuo labiau artėja principinio dorovinio ir vertybinio apsisprendimo momentas. Lietuva kol kas dar yra nacionalinė valstybė, o tauta (piliečiai) yra suverenas. Su kuo jūs būsite, kas būsite? Radikaliojo *genderizmo* samdiniai ar Lietuvos piliečių, lietuvių tautos atstovai, tarnai ir gynėjai?

III. TINKAMIAUSIA RENGIMO ŠEIMAI MOKYKLOJE STRATEGIJA: RIZIKOS VENGIMAS AR RIZIKINGOS ELGSENOS PASEKMIŲ MAŽINIMAS

Lytiškumo ugdymo ir lytinio švietimo siekiamų rezultatų esminiai skirtumai

Prof. dr. Birutė OBELENIENĖ,
VDU Santuokos ir šeimos studijų centras

Kalbant prof. V. Radžvilo žodžiais, šiandien gyvename radikaliai antikrikščioniškame pasaulyje, kuriame „naujo žmogaus“ kūrėjų ideologinis projektas siekia radikaliai pertvarkyti žmogaus prigimtį. Ši, anot prof. V. Radžvilo, modernybė be stabdžių, jokių etinių normų ir apribojimų nežinanti ir nepaisanti technologinė barbarybė siekia nušluoti nuo žemės paviršiaus krikščionybę su visomis jos vertybėmis. Tokiame kontekste diskutuojant apie jaunimo rengimo šeimai turinį – lytiškumo ugdymą ar lytinį švietimą, būtina pabrėžti, jog šie du reiškiniai nėra nei analogai, nei vien tik skirtingi pedagoginiai procesai. Pirmiausia tai skirtingos pasaulėžiūros, besiremiančios skirtingu požiūriu į žmogų. Lytiškumo ugdymo pagrindas yra krikščioniška antropologija, lytinio švietimo – dualistinė antropologija. Šiandien lytinis švietimas yra tapęs socialinio konstruktyvizmo įrankiu. Šis modernybės išradimas grindžiamas prielaida, jog bet kokios tikrovės savybės, taip pat ir žmogaus, gali būti sukonstruotos. Pagrindinis šio modernaus įrankio išradimas yra individas, ne gyvas žmogus, o tik jo abstrakcija.

Šiandien paaugliams siūlomi du skirtingi lytiškumo sampratos modeliai: integruoto lytiškumo (lytiškumo ugdymo programose) ir dezintegruoto lytiškumo (lytinio švietimo programose). Pirmasis modelis grįstas pagarbos gyvybei principu, meilės išreiškimo ir prokreacijos neatsiejamumu lytiniuose santykiuose. Antrajame vadovaujamasi saugesnio sekso nuostata: lytiniai santykiai atsieti ir nuo meilės, ir nuo reprodukcijos (lytinio švietimo terminas), o kontracepcijos naudojimas būtinas siekiant išvengti nepageidaujamų lytinių santykių pasekmių – lytiškai plintančių infekcijų ir nėštumo. Taigi, lytiniu švietimu įperšama mintis, kad nėštumas yra lytiškai plintanti infekcija. Lytiškumo ugdymo sampratoje lytiniai santykiai, pastojimas, nėštumas ir gimdymas suvokiami tiesioginiame priežastiniame sąryšyje. Todėl nėštumas priimamas kaip ateities siekinys bei sąmoningai planuojamas atidedant vienintelę nėštumo priežastį – lytinius santykius – vėlesniam visavertės brandos laikotarpiui. Lytiniame švietime lytinių santykių ir nėštumo priežastinis ryšys nėra aiškiai suvokiamas, nes nėštumo ar lytiniu būdu perduodamų infekcijų priežastimi laikomas ne pernelyg ankstyvų lytinių santykių turėjimas, bet „nesisaugojimas“, t. y. kontracepcijos nenaudojimas. Kaip lytinio švietimo integravimo į jaunimo rengimo šeimai turinį padarinys gali įsitvirtinti neteisinga atsakingumo samprata, jog norint išvengti nėštumo ir lytiškai plintančių infekcijų (LPI) būtina „saugotis“, t. y. naudoti nuo nėštumo ir LPI „apsaugančias“ priemones. Šiuo atveju žodžio „saugumas“ reikšmė iš esmės transformuojama. Paaugliai, norėdami „apsisaugoti“ nuo nėštumo, patiria tam tikrą vidinę priešpriešą, privalo „išpreparuoti“ kūniškumą, eliminuoti vaisingumo funkciją. Paauglei, kurios savivokoje formuojasi dezintegruoto lytiškumo sampratos modelis, gali būti sunku arba net neįmanoma internalizuoti savąjį moteriškumą, nes susikuriamas „nevisavertės“ moters įvaizdis. Todėl galima kalbėti ir apie asmenybės dezintegraciją, nes paauglė nesugeba priimti savo lytiškumo kaip visą asmenį apimančios tikrovės.

Lytinio švietimo „pamatiniai akmenys“

Atpažinti lytinį švietimą, kurį šiandien jo šalininkai, sąmoningai siekdami neaiškumo, vadina lytiškumo ugdymu, galima remiantis keturiais kriterijais: 1) reprodukcinės sveikatos ir teisių; 2) lyčių lygybės ar lyčių aspekto integracijos, LBGT ir *gender* ideologijos; 3) kontracepcijos ir prezervatyvų socialinės rinkodaros[1]; 4) vaizduotės stimuliavimo per vaizdus ir dirginimo per įvarius žaidimus siekiant paskatinti vaiką atsikratyti natūralaus drovumo, kuris, kaip žinoma, yra pačios prigimties duota apsauginė reakcija į neteisingai aplinkinių traktuojamą vaiko lytinę vertę. Reprodukcinės sveikatos terminą pasiūlė Pasaulio sveikatos apsaugos organizacija (PSO)[2]. Šis terminas vartojamas 1994 metais Kaire vykusios Jungtinių Tautų (JT) tarptautinės konferencijos dėl gyventojų ir plėtros (*International Conference on Population and Development*) „Kairo veiksmų programoje“ (trumpai – „Veiksmų programa“). Iš esmės reprodukcinės sveikatos terminas yra paradoksalus, nes pats sau prieštarauja. Jis apima ir abortą, kuris, savaime suprantama, iš esmės nedera su sveikata. Tačiau juo bandoma pagrįsti pseudo idėją, kad žmonės turi teisę į lytinius santykius, atsietus nuo meilės, santuokos ir bet kokių įsipareigojimų, tačiau šie santykiai turi tenkinti svarbiausią sąlygą – būti saugūs, t. y. būtina išvengti 3 svarbiausių pasekmių: ŽIV / AIDS, lytiškai plintančių infekcijų ir nepageidaujamų ar neplanuotų nėštumų.

Paslėpti tikslai

Dažniausiai viešojoje erdvėje girdime, jog lytinis švietimas būtinas, nes blogėja jaunimo sveikata, nesustabdomu greičiu plinta lytiškai perduodamos infekcijos, ŽIV / AIDS, paauglių nėštumai, seksualinis išnaudojimas ir smurtas, seksualinis priekabiavimas ir pan. Atkreipkite dėmesį, jog apie būtinybę lytiškai šviesti vaikus dažniausiai gir-

1 Plačiau apie kontracepcijos socialinę rinkodarą skaityti: A. Narbekovas, B. Obelenienė, J. Juškevičius ir kt. Medicina, etika ir teisė apie žmogų iki gimimo. Mokslinė monografija. Kaunas: VDU, 2012, p. 205–223.

2 *WHO regional strategy on sexual and reproductive health*. Copenhagen, November, 2001, p. 7.

dime iš tų žmonių, kurie nėra ugdymo specialistai, o dažnai nėra ir sveikatos sistemos specialistai. Tačiau atidžiau pasižiūrėję visada rasite tiesioginių jų sąsajų su reprodukcinės sveikatos ir teisių, socialinės kontracepcijos rinkodaros, *gender*, LBGT, „lyčių aspekto integravimo“ ir panašių ideologijų sklaida užsiimančiomis organizacijomis. Jie dedasi nepaprastai susirūpinę vaikų gerove ir netgi apeliuoja į vaikų ir jaunimo teisę žinoti. Jie renka moksleivių parašus, inicijuoja apklausas ir jaunimo peticijas, teigiančias, kad jaunimui būtinai reikia lytinio švietimo. Tiesa, kaip buvo minėta, lytinio švietimo apologetai jį vadina lytiškumo arba lytiniu ugdymu.

Lytinis švietimas, kaip jau sakyta, remiasi reprodukcine sveikata, kuri apibrėžta minėtoje JT Kairo konferencijos „Veiksmų programoje“. Joje aiškiai įvardyti lytinio švietimo depopuliaciniai tikslai: „paaugliams turi būti suteikiamos žinios ir paslaugos, kurios padėtų jiems suvokti save seksualiniuose santykiuose ir apsaugotų nuo nepageidaujamų nėštumų, lytiniu būdu perduodamų ligų <....>. Šios pastangos turi išskirtinę reikšmę <....>, **o daugelyje šalių ir pastangoms sumažinti gyventojų prieaugio tempus** (7.41)“[3].

Taigi lytinis švietimas tam tikru atžvilgiu siekia nušauti vienu šūviu du zuikius: turi *depopuliacinį* tikslą vaikus užkabinant ant sekso „kabliuko“ ir *komercinį* interesą, nes prezervatyvai, kontracepcija ir abortai turi savo kainą.

Ar lytinis švietimas sumažina lytiškai plintančių ligų ir paauglių nėštumų, ŽIV / AIDS susirgimų skaičių?

Atsakant į šį klausimą, būtina atkreipti dėmesį į kelis aspektus.

Pirma. Kalbant apie LPI, ŽIV / AIDS ir paauglių nėštumų prevenciją, lytiškumo ugdymas ir lytinis švietimas yra dvi visiškai skirtingos strategijos.

Lytiškumo ugdymas orientuotas **į priežastis**, tai yra į rizikingos lytinės elgsenos atsisakymą, ankstyvų lytinių santykių vengimą.

3 JT Kairo konferencijos (1994 m. rugsėjo 5–13 d.) dėl gyventojų ir plėtros „Veiksmų programa“.

Lytinis švietimas orientuotas **į pasekmes**, tai yra į rizikingo elgesio pasekmių žalos mažinimo strategiją – ankstyvų lytinių santykių pasekmių: lytiškai plintančių ligų, paauglių nėštumo, ŽIV / AIDS vengimą.

Tačiau didžiausia lytinio švietimo daroma žala – nėštumas sugretinamas su lytiniu keliu perduodama infekcija.

Antra. Dažniausiai grindžiant lytinio švietimo poreikį naudojamas paauglių, pradedančių lytinius santykius, amžiaus vidurkis. Sakoma, jog vidutiniškai paaugliai pradeda lytinius santykius turėdami „tiek" metų. Tai metodologinė klaida. Būtina pateikti tik konkretų procentą konkrečioje amžiaus grupėje.

Trečia. Viso pasaulio šalių epidemiologiniai tyrimai patvirtino, jog didžioji dalis paauglių iki 18 metų nėra seksualiai aktyvūs. Taigi jų rizika užsikrėsti lytiškai plintančiomis ligomis ir susilaukti kūdikio yra nulinė[4].

PSO duomenimis, periodiškai atliekamos „Mokyklinio amžiaus vaikų sveikatos elgsenos" studijos naujausiame tyrime pateikta, jog mergaičių, kurios pradeda lytinius santykius 15 metų, pats mažiausias procentas, t. y. mažiau nei 15 proc.[5], iš visų tirtų 35 Europos šalių yra Lietuvoje. Penkiolikmečių lytinius santykius turėjusių paauglių mergaičių pats mažiausias procentas iš Europos šalių yra Lenkijoje. Švedija (joje lytinis švietimas kaip privalomas dalykas įvestas anksčiausiai Europoje) šiuo atžvilgiu yra „pirmaujančių" šalių dešimtuke[6]. Mūsų kaimynai latviai turi gerokai didesnį procentą. Kalbant apie tai reikia prisiminti, kad Latvijoje lytinis švietimas, kaip privalomas dalykas mokykloje, įvestas prieš kelerius metus. Savaime suprantama, tam turi įtakos ne vien lytinis švietimas. Tačiau tai netiesa, kai mums tvirtina, kad mūsų paaugliai yra pasileidę.

Atliktoje sisteminėje tyrimų apžvalgoje „Faktoriai, susiję su paauglių nėštumais EU šalyse: sisteminė apžvalga"[7](REPROSTAT2), kurioje

4 J. de Irala, A. Osorio. *The Politics „Of Comprehensive Sexuality Education"*. Nr. 12, April, 2014.

5 *Health behaviour in school-aged children*: *World Health Organization collaborative cross-national survey*, 2009–2010.

6 J. Ross, E. Godeau, S. Dias. *Sexual health. Young people's health in context // Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey*. WHO Europa, 2004.

7 M. Imamura, J. Tucker. *Hanaford P.et all. Factors associated with teenage pregnancy in the European Union countries: a systematic review European Journal of Public Health*. T. 17, Nr. 6, 2007, p. 630–636.

tirta 13–19 metų paauglių lytinė elgsena 25 EU šalyse 1995–2005 m. (išanalizuoti 4444 šaltiniai), pateiktos tyrimą apibendrinančios išvados sudaro prielaidą abejoti visais tyrimais, teigiančiais, jog lytinio švietimo, jaunimui palankių paslaugų ir panašios programos daro įtaką LPI ir paauglių nėštumų mažėjimui:

- visose studijose iširusi šeima, nepalankios socialinės–ekonominės sąlygos, žemas išsilavinimas buvo glaudžiai susiję su paauglių nėštumais;
- daugelis tokių nepalankių sveikatai veiksnių, kaip rizikinga seksualinė elgsena, alkoholio ar / ir narkotikų vartojimas, rūkymas, turėjo tam tikrų sąsajų su paauglių nėštumais;
- ryšys tarp lytinės sveikatos žinių, jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų plėtros ir prieinamumo bei mažesnio paauglių nėštumų skaičiaus pateiktas kartu su visišku neaiškumu dėl kiekvieno ryšio stiprumo.

Taigi, paslaugų jaunimui didinimas ir jų prieinamumas nesumažina paauglių nėštumų.

Jungtinės Karalystės industrinės ekonomikos profesorius, Nobelio premijos laureatas D. Patonas pritaikė racionalaus pasirinkimo modelį paauglių lytinei elgsenai. Jis nustatė labai įdomių dalykų, kad seksualumas yra elgsena, priklausanti nuo gaunamos naudos, lytinio aktyvumo naudos, suvoktos tikėtinos rezultatų naudos ir santykinės kiekvieno pasirinkimo kainos. Paaugliai, kaip teigia D. Patonas, yra racionaliai mąstančios būtybės. Jie svarsto, skirtingai, nei mano tie, kurie teigia, kad paauglių lytiniai santykiai būna atsitiktiniai. Kai kontraceptikai paaugliams siūlomi nemokamai ar už mažesnę kainą, tai juos vartoti paskatinami ne tik lytiškai aktyvūs, bet ir tie paaugliai, kurie iki tol neturėjo lytinių santykių[8]. Buvęs mūsų sveikatos apsaugos ministras pareiškė, kad paaugliams, nes jie yra rizikos grupė, reikia kompensuoti

8 D. Paton. *Random Behaviour or Rational Choice? // Family planning, teenage pregnancy and STIs*, 2004.

prezervatyvus arba duoti už dyką. Jei įstatymų leidėjai tam pritartų, susilauktume LPI ir paauglių nėštumų protrūkio Lietuvoje. Panašiai buvo prieš 20 metų, nuo 1991 iki 1994 m., kai vykdavo pompastiškos „Sargio šventės". Jų metu didžiuliai prezervatyvų kiekiai būdavo išdalijami jaunimui, ir 1996 m. Lietuvoje susirgimas sifiliu, palyginti su 1990 m., pasiekė rekordines aukštumas – padidėjo 56 kartus.

Įtikinamiausias svarstymų, kurią gi strategiją pasirinkti, pavyzdys gali būti Afrikos fenomenas. Tradiciškai manoma, jog padidinus prezervatyvų pardavimą ir propaguojant jų naudojimą turėtų sumažėti LPI, ŽIV / AIDS. Tačiau pasirodė, jog taip nėra. Afrikoje platinamų prezervatyvų kiekis yra tiesiogiai proporcingas LPI skaičiui. Šio fenomeno priežastis tiriantys mokslininkai nustatė, jog įsijungia vadinamasis *rizikos kompensavimo mechanizmas*. Žmonės nekeičia elgsenos, t. y. elgsena nepasidaro saugesnė (lytinių partnerių skaičius nemažėja; priešingai, jų daugėja), tačiau prezervatyvų naudojimas leidžia manyti, jog seksas gali būti be pasekmių. Taigi rizikos kompensavimas yra pagrindinė silpnoji žalos mažinimo strategijos vieta. Galima pateikti pavyzdį. Botsvanoje prezervatyvų pardavimas nuo 1 mln. 1993 m. išaugo iki 3 mln. 2001 m. Tuo pat metu ir nėščių moterų, ir užsikrėtusių ŽIV skaičius nuo 27 proc. išaugo iki 45 proc.[9] Egzistuoja didžiulis neatitikimas tarp teorinio prezervatyvo patikimumo individualiu lygmeniu ir praktinio naudojimo vertinant populiacijos lygmeniu.

Kokią strategiją geriau pasirinkti siekiant sumažinti LPI ir AIDS skaičių, atsako Ugandos fenomenas. Pasaulyje apie 20 mln. žmonių mirė nuo AIDS, daugiau nei 14 mln. iš jų mirė Afrikos žemyne, 1 mln. – Ugandoje. Tačiau Ugandoje padėtis pasikeitė, kai pirmoji šalies pora – prezidentas Yoweri ir jo žmona Janet Musevini – pradėjo įgyvendinti „ABC"[10] –ŽIV / AIDS prevencijos programą. Ji buvo grįsta

9 M. Hanley, Y. Iral. *Affirming Love, Avoiding AIDS. What Africa Can Teach the West. The National Catcholic Bioethics Center,* 2006.

10 „ABC" – pirmosios raidės *angl.* ***A****bstinence for youth, including the delay of sexual debut and abstinence until marriage;* ***B****eing tested for HIV and being faithful in marriage and monogamous relati-*

pirmine prevencija – skatino jaunuolius(-es) susilaikyti nuo nesantuokinių lytinių santykių. Integrali šios strategijos dalis buvo organizacijos, kurios savo veiklą grindė tikėjimu, o svarbiausias jų vaidmuo buvo skiepyti abstinenciją ir ištikimybę. ŽIV infekuotųjų skaičius Ugandoje nuo 30 proc. 1990 m. sumažėjo iki 10 proc. 1998 m. Tuo metu kitose Afrikos šalyse buvo diegiama antrinė prevencija, grįsta rizikingo elgesio pasekmių mažinimo strategija propaguojant prezervatyvų naudojimą ir savanorišką konsultavimąsi bei testavimąsi. Autoriai, tyrę ŽIV / AIDS situaciją Afrikoje, teigia, jog didžiausia Ugandos sėkmė, kad „ABC“ abstinencijos strategija buvo pradėta anksčiau nei prezervatyvų socialinė rinkodara. Jei Ugandos „ABC“ modelis būtų buvęs įdiegtas kitose Afrikos žemyno šalyse, nuo 1996 m. iki šiandien mažiau nei 6 mln. žmonių būtų infekuoti ŽIV ir mažiau nei 4 mln. vaikų nebūtų likę našlaičiais[11].

Lytinio švietimo šalininkai kritikuoja lytiškumo ugdymo programas, esą jos yra nepajėgios užkirsti kelią LPI ir paauglių nėštumams. Vertinant šią kritiką reikėtų prisiminti du dalykus. *Pirma*, lytinio švietimo šalininkai dažniausiai vertina lytiškumo ugdymo programų efektyvumą naudodami lytinio švietimo programų efektyvumo kriterijus; jie paprastai nurodomi trys: 1) nusiteikimas naudoti kontraceptikus pirmojo lytinio akto metu; 2) bendrosios žinios apie kontracepciją ir LPI; 3) parduodamų prezervatyvų kiekis. *Antra,* lytinio švietimo šalininkai savo programoms netaiko tokio efektyvumo rodiklio, kuris matuotų paauglių nėštumų ar LPI sumažėjimą.

K. Hendricksas, P. Thickstunas ir kiti savo darbe[12] pateikia duomenų, jog pagrindinis kritikų argumentas yra kontraceptikų ir prezervatyvų

---

*onships; **C**orrect and consistent use of condoms for those who practice high-risk behaviours – jaunimo abstinencija iki santuokos ir ištikimybė šeimoje, monogaminiai ryšiai ir ŽIV testavimas; rizikos grupės asmenims – prezervatyvų naudojimas.*

11 E. C. Green, R. L. Stoneburner, N. Hearst. *Evidence that demands Action. Comparing Risk Avoidance and Risk Reduction strategies for HIV Prevention* // *The Medical institute for Sexual Health*, 2005. Prieiga internete http://www.medinstitute.org. Žiūrėta 2007 09 10.

12 K. Hendricks, P. Thickstun, A. Khurshid, S. Malhotra, H. Thiele. *The Attack on Abstinence Education: Fact or Fallacy? Austin Medical Institute for Sexual Health.* May 5, 2006.

naudotojų sumažėjimas, t. y. oponentai teigia, jog po lytinio susilaikymo ugdymo programų kur kas mažiau paauglių būna nusiteikę rinktis kontraceptikus ar prezervatyvus, palyginti su lytinio švietimo programų klausytojais. Šis lytinio švietimo programos veiksmingumo vertinimo kriterijus, savaime suprantama, visiškai netinka lytiškumo ugdymo programoms, kurios remiasi kontracepcijos nepropagavimo principu, vertinti. Lytinio susilaikymo programos kritika taip pat pagrįsta: a) akivaizdžių mokslinių faktų neigimu: lytinio susilaikymo oponentai neigia ankstyvų lytinių santykių žalą paauglio psichikai ir emocinei brandai; neigia, jog lytinio susilaikymo ugdymą remia dauguma tėvų; b) prezervatyvų propagavimu. Minėti autoriai pateikia tyrimo išvadas[13]:

1. lytinio susilaikymo ugdymas yra pagrįstas sveikatos rizikos veiksnių vengimo principu, tai yra pirmine prevencija. O lytinis švietimas – antrine prevencija, tai yra padarinių mažinimo principu;

2. naujausi medicinos laimėjimai smegenų ligų diagnostikos srityje leidžia teigti, jog paaugliams, remiantis normaliais jų smegenų vystymosi ypatumais, būtina suteikti ne tik žinių, bet ir deramas elgesio kryptis, nes jie dar nepajėgia daryti tinkamų pasirinkimų. Naujausiais neurochirurgijos mokslo duomenimis, **paauglių smegenų kaktinė skiltis, atsakinga už kognityvinius gebėjimus, yra neišsivysčiusi. Ji subręsta tik 21-aisiais metais**. Todėl paaugliams labiau tinka lytinio susilaikymo ugdymas;

3. lytinio susilaikymo ugdymo programų įtaka paauglių nėštumų, LPI, ŽIV / AIDS mažėjimui yra pateikta Federalinės Vyriausybės ataskaitose ir moksliškai pagrįsta, o lytinio švietimo programų įtaka šiems veiksniams dar nėra pakankamai pagrįsta[14].

Išvados

1. Mokyklų programoms lytinis švietimas, prezervatyvų ir kontracepcijos propagavimas netinka, nes didžiausia lytinio švietimo žala – kad jo programose nėštumas sugretinamas su lytiškai perduo-

13 Ten pat, p. 17.

14 B. Obelenienė. Paauglių ankstyvųjų lytinių santykių pedagoginės prevencijos vertinimas. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU, 2007, p. 79.

dama infekcija. Todėl lytinį švietimą galima vertinti ne kaip LPI ar ankstyvų nėštumų prevenciją, bet kaip vaikų indoktrinaciją ir kontracepcijos socialinės rinkodaros komponentą.

2. Neigiamos nuostatos nėštumo atžvilgiu diegimas lytinio švietimo programose turi ilgalaikį poveikį, nes:

- skatina nepagarbą moteriai, todėl neatsiejamai didina ir takoskyrą tarp skirtingų lyčių asmenų;
- sutrukdo lytinio tapatumo procesą (mergina gali suvokti save kaip buvimą sekso objektu, vaikinas – suvokti save kaip sekso objekto naudotoją);
- tampa prielaida palankiai nuostatai aborto atžvilgiu formuotis;
- tampa prielaida vaiko vertės mažėjimui (kuris tampa pagrindiniu gimstamumo mažėjimo veiksniu).

Paauglių lytinių santykių ir psichoemocinės būsenos sąsaja

Doc. dr. Stasė USTILAITĖ,
Lietuvos edukologijos universitetas

Labai trumpai norėčiau pristatyti vieno tyrimo fragmento duomenis, tai yra kaip paauglių lytiniai santykiai susiję su jų psichoemocine būsena. Tyrimas yra didesnis, apima daugiau rodiklių, bet šio pranešimo metu susitelksiu tik į vieną aspektą – paauglių lyginių santykių paplitimą aptarsiu psichoemocinės būsenos subjektyvaus vertinimo ir žalingų įpročių kontekste[1]. Šiame tyrime dalyvavo 22 Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų XI–XII klasių mokiniai. Tai atsitiktinės atrankos būdu atrinktos mokyklos, XI–XII klasių mokiniai dalyvavo apklausoje ir atsakė į anonimines anketas. Iš viso tyrime dalyvavo 1035 mokiniai (385 vaikinų ir 650 merginų).

1 pav. matote, kada paaugliai, kaip patys nurodė, turėjo pirmuosius lytinius santykius. Kaip prieš tai minėjo Birutė Obelenienė, iki 15 metų lytinius santykius yra turėję 11 proc. Tai atitinka tuos duomenis, kuriuos skelbė ir prieš tai buves tyrimas.

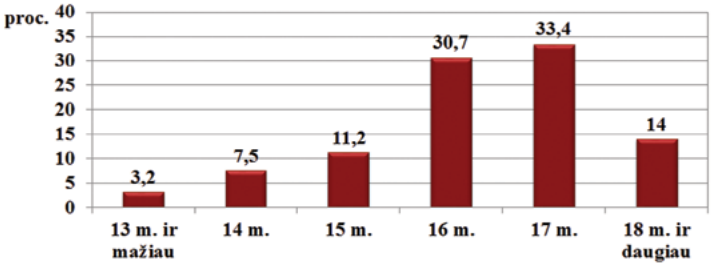

1 pav. *Lytiškai aktyvių paauglių pasiskirstymas pagal amžių, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius*

1 Plačiau apie tyrimą žr. Ustilaitė S., Juškelienė V., Petronis A. Paauglių lytinių santykių ir psichoemocinės būsenos sąsaja// Soter Nr. 21 (49).2007, Prieiga internete http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367159993609/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content

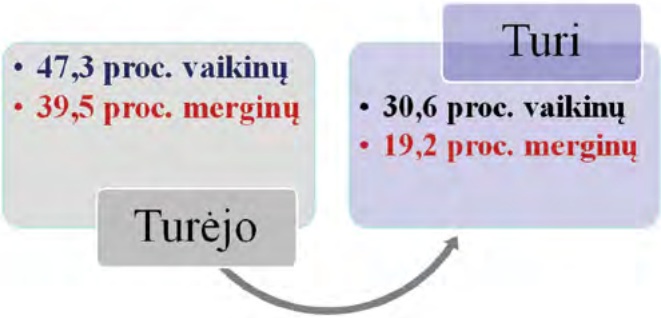

2 pav. *Lytinių santykių paplitimas tarp vaikinų ir merginų*

Šie duomenys yra labai svarbūs. Pusė vaikinų ir pusė merginų, turėjusių lytinius santykius, nurodė, kad tais santykiais nusivylė, turėjo skaudžią patirtį, skaudžių išgyvenimų. Merginos nurodė, kad jautė pažeminimą, kaltę ir gėdą, o vaikinai nurodė, kad jie nusivylė ir nepatyrė to, ko tikėjosi (žr. 2 pav.).

Turiu praktinę bendravimo su mokiniais patirtį. Kartais važiuoju į mokyklas bendrauti su paaugliais. Dauguma paauglių labai nori išgirsti, kad jie gerai daro susilaikydami nuo lytinių santykių, nes patiria visuomenės, žiniasklaidos spaudimą: jeigu tu iki 18 metų neturėjai lytinių santykių, tai tau kažkas negerai. Ir tikrai – po užsiėmimų vaikinai pasilikdavo ir sakydavo: *ačiū, kad jūs su mumis kalbatės.*

Visai neseniai turėjau tokią patirtį. Per užsiėmimą su studentais vyko labai įtemptos diskusijos. Po trejų metų atėjo į mano katedrą vienas studentas ir pasakė: *aš dabar supratau, apie ką jūs kalbėjote*. Jis atėjo padėkoti. Tai, manau, yra svarbu.

Kaip jau minėjau, psichoemocinės būsenos kontekste apžvelgsiu tam tikrus duomenis. Mokinių buvo prašoma įvertinti kai kurias savo psichoemocines būsenas ir jausmus: laimingumą, suicidinius ketinimus, pykčio ir agresijos protrūkius. Tyrimo duomenys rodo, kad turintys seksualinės patirties ir jos neturintys paaugliai jaučiasi skirtingai, ir

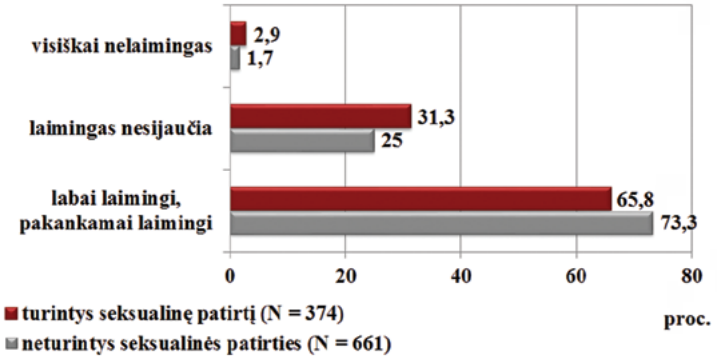

3 pav. *11–12 klasių mokinių seksualinės patirties sąsaja su laimės pojūčiu*

būtent nelaimingų, nesijaučiančių laimingais yra daugiau tarp tų, kurie yra turėję lytinių santykių (žr. 3 pav.). Šiuos duomenis patvirtina ir kitų užsienio autorių tyrimo duomenys. Pavyzdžiui, vokiečių mokslininkai, atlikę 14–17 metų amžiaus 6500 paauglių tyrimus, taip pat atskleidžia, kad seksualiai aktyvūs paaugliai kur kas dažniau kenčia nuo depresijos: mergaitės – 3 kartus, o berniukai – 2,5 karto. Ir depresija čia suprantama ne kaip klinikinė būsena, o kaip besitęsianti nelaimingumo būsena. Šių duomenų statistika taip pat patikima.

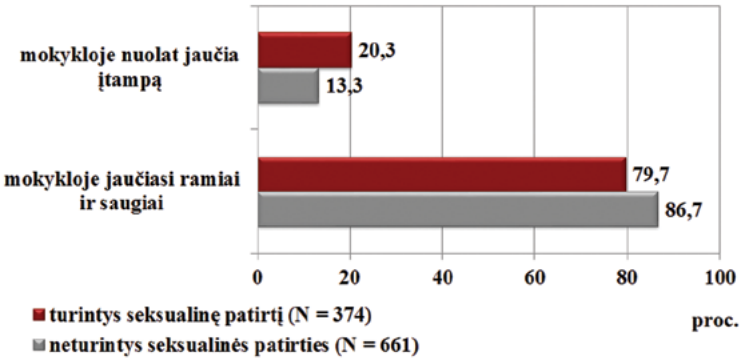

4 pav. *11–12 klasių mokinių seksualinės patirties sąsaja su nerimu ir įtampa*

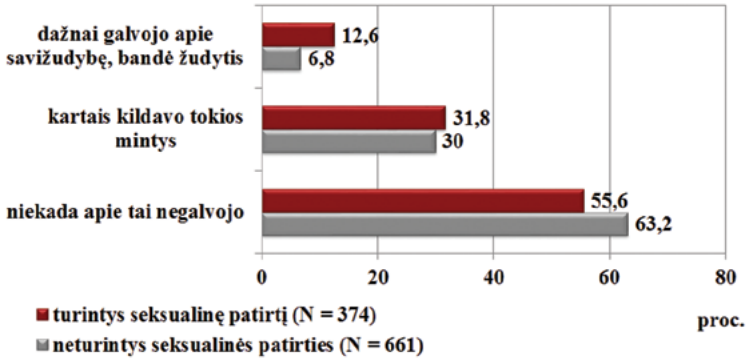

5 pav. *11–12 klasių mokinių seksualinės patirties sąsaja su savižudybėmis*

Taip pat nerimą ir įtampą mokykloje dažniau jaučia seksualinės patirties turintys paaugliai (žr. 4 pav.). Anketoje vienas iš tokių klausimų buvo, kaip dažnai galvoja apie savižudybę, kuria planus tai padaryti arba bandė žudytis. Matome, kad tokių tarp seksualinės patirties turėjusių paauglių yra dvigubai daugiau negu tarp tos patirties neturėjusių (žr. 5 pav.). Užsienio autorių, būtent ispanų, tyrimo duomenys taip pat rodo, kad suicidiniai bandymai yra dažnesni tarp seksualiai aktyvių paauglių – tarp mergaičių 3 kartus, o tarp berniukų – 8 kartus.

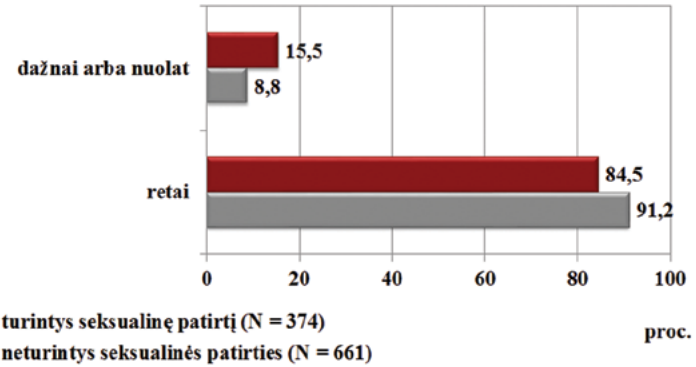

6 pav. *11–12 klasių mokinių seksualinės patirties sąsaja su pykčiu ir agresija*

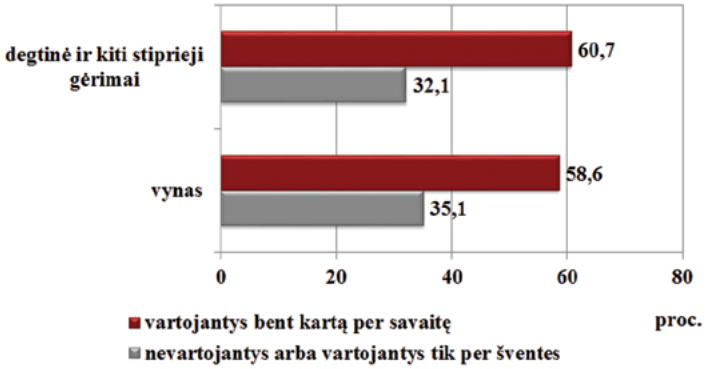

7 pav. *11–12 klasių mokinių seksualinės patirties sąsaja su alkoholio vartojimu*

Pyktis ir agresija taip pat būdingesnė seksualinės patirties turėjusiems paaugliams (žr. 6 pav.). Su žalingais įpročiais, kaip rūkymas, alkoholio ir kitų narkotikų vartojimas, lytiniai santykiai taip pat susiję. Šioje skaidrėje (žr. 7 pav.) matote, kad tarp degtinę ir kitus stipriuosius gėrimus bent kartą per savaitę vartojančių paauglių yra daugiau tų, kurie yra turėję lytinių santykių.

Vietoj išvadų

Tokios paauglių rizikingo elgesio problemos yra tarpusavyje susijusios, jas būtina spręsti kompleksiškai. Todėl ugdymo įstaigose turėtų būti kreipiamas dėmesys į sveikos gyvensenos įpročių ugdymą ir susilaikymo nuo ankstyvų lytinių santykių skatinimą. Be stiprių išgyvenimų realizuojamas seksualumas sutrikdo paauglio asmenybės fizinės, psichinės ir dvasinės raidos darną; anot K. Wojtyłos, taip yra paniekinama žmogaus dvasia.

IV. HORMONINĖS KONTRACEPCIJOS PROPAGAVIMO IR SKYRIMO PAAUGLIAMS PROBLEMATIKA

Hormoninės kontracepcijos poveikis paauglių mergaičių sveikatai

Doc. dr. Eimantas ŠVEDAS,
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

Noriu pasidalyti su jumis tam tikrais rūpesčiais. Kaip žinote, šiuolaikinis jaunimas turi daug iššūkių, vienas iš jų – lengvų sprendimų – kontracepcijos rekomendacija. Dažniausia siūloma dvejopa apsauga – prezervatyvas ir hormoninė kontracepcija. Prezervatyvas – nuo lytiniu būdu plintančių infekcijų, hormoninė kontracepcija – nuo nepageidaujamo nėštumo. Kaip žinote, jų efektyvumas jau įrodytas. Tam tikrose socialinėse grupėse šis efektyvumas skiriasi nuo kiekvienam konkrečiam asmeniui paskaičiuotų efektyvumo rodiklių[1].

Pasidalysiu keliais faktais, ar tikrai šitie sprendimai yra saugūs. Medicinos žurnalas „Läkartidningen", skirtas Švedijos gydytojams, praeitų metų rudens numeryje su vedamuoju straipsniu rašė, kad jaunoms moterims, naudojančioms hormoninę kontracepciją, reikalinga geresnė trombozės profilaktika. Čia pacituota studija, kuri įrodė, kad moterys, jaunos ir sveikos, naudodamos hormoninę kontracepciją, patiria kur kas daugiau trombozės, t. y. kraujagyslių, venų kraujotakos, sutrikimų ir patiria pavojingas gyvybei būkles. Viena šio straipsnio klinicistams praktikams žinučių buvo ta, kad kai gydome jaunas mote-

1 A. R. Aiken and J. Trussell. *Recent advances in contraception*. F1000Prime Rep, 2014, 6, p. 113.

ris, – kartais visiškai galimos situacijos, kai joms lūžta koja, kai reikia atlikti planinę operaciją dėl vienų ar kitų priežasčių, – šioms jaunoms, sveikoms moterims jau daug didesnė rizika susirgti gyvybei pavojingomis būklėmis, būtent kraujotakos sutrikimu, vadinamu tromboembolija. Aišku, gydytojų moralė reikalauja, kad šios pacientės turi būti gydomos lygiai taip pat adekvačiai kaip ir padidėjusios trombozės rizikos grupės ir turi gauti profilaktinį gydymą mažos molekulinės masės heparino vaistais profilaktikai nuo šitų pavojingų būklių[2].

Taip pat svarbi žinia tiriant, „ištraukiant" tam tikras hormoninės kontracepcijos naudotojų grupes yra ta, kad trombozės rizika nepriklauso nuo hormoninės kontracepcijos formos. Jinai lygiai tokia pati geriant tabletes, naudojant pleistrą, vaginalinį žiedą[3].

Labai įdomi tema šiuo metu yra trombofilijos, t. y. žmogaus padidėjusio kraujo krešumo savybė. Kaip žinote, jau prieš 10 metų kalbėjau apie Leideno mutaciją, kurią turi apie 7,5 proc. mūsų tautos moterų. Tai tos moterys, kurios turėtų padidėjusią trombozės riziką, jeigu vartotų hormoninę kontracepciją. Dabar jau kalbama, kad per šitą dešimtmetį padaugėjo informacijos, atrasti kiti veiksniai, kurie taip pat susiję su padidėjusio kraujo krešumo savybe. Tai baltymai, proteinai C, S, antitrombinas. Bet įdomus faktas, kad būtent kontraceptikų, kurių sudėtyje yra estrogeninių arba tam tikrų progesteroninių molekulių, naudojimas, patekimas į organizmą skatina šitų medžiagų atsiradimą. Tai yra mes ne tiktai genetišką 7 proc. riziką turime. Jeigu naudojame hormoninę kontracepciją būdami visiškai sveiki jauni žmonės, padidiname šitų būklių atsiradimo riziką vartojimo metu. Tai nauja, kad yra ne tiktai įgimtos trombofilijos, bet įgytos trombofilijos konkrečiai dėl kontraceptikų naudojimo[4].

2 M. Bruzelius et al. *Predicting venous thrombosis in women using a combination of genetic markers and clinical risk factors*. J. Thromb. Haemost, 2015, 13(2), p. 219–27.

3 S. H. O'Brien. *Contraception-related venous thromboembolism in adolescents. Semin Thromb Hemost*, 2014, 40(1), p. 66–71.

4 E. F van Vlijmen et al. *Thrombotic risk during oral contraceptive use and pregnancy in women with factor V Leiden or prothrombin mutation: a rational approach to contraception*. Blood, 2011, 118(8), p. 2055–61; quiz 2375.

Įdomi studija iš Europos Sąjungos sostinės Belgijos. Buvo tirta paauglių populiacija. Didelė studija – keliatūkstantinė tiriamoji grupė. Buvo tirtos merginos, kurios pradėjo lytinį gyvenimą ir vartojo kontracepciją paauglystės amžiuje. Šio amžiaus tiriamosios grupės vidurkis buvo 16,9 metų. Man, kaip ginekologui onkologui, aktuali informacija buvo ta, kad šitų jaunų merginų, vartojančių kontraceptikus, grupėje ŽPV yra aukštos rizikos tipai, tai yra žmogaus papilomos viruso infekcija rasta 80 proc. atvejų. Greta kitų lytinių infekcijų, žmogaus papilomos virusas yra atsakingas už gimdos kaklelio ikivėžinių būklių ir vėžio formavimąsi. Kaip žinote, į šitą grupę pacienčių, kurios naudojo hormoninę kontracepciją, prisiimdamos lytinio gyvenimo atsakomybę, turėtų būti kaip per didinamąjį stiklą žiūrima ir tikrinama. Kaip žinote, Lietuvoje patikros programa pradeda moteris tirti dėl gimdos kaklelio ikivėžinių būklių ir vėžio nuo 25 m. amžiaus. Kaip žinote, vėžiui išsivystyti susiduriant su ŽPV infekcija užtenka 3 metų. Šita grupė moterų, iš tikrųjų merginų, yra labai didelės rizikos grupė. Jos netgi kartais nesulaukia patikros programos pradžios, visa laimė būna, jeigu netikėtai pastoja. Tai būna kelias pas gydytoją, kuris kartais pirmą kartą nustato ryškius ikivėžinių arba vėžinius susirgimus[5]. Panašus rizikingas elgesys registruojamas ir Lietuvoje tarp jaunų merginų [6].

Skubi kontracepcija – vėlgi karšta tema dėl pašalinių efektų mėnesinių ciklo reguliacijai, proabortuojančio skubios kontracepcijos veikimo. Tačiau atradau įdomų faktą: klinikinis vertinimas didelių grupių pagal tam tikrus standartizuotus dalykus atskleidė, kad skubi klasikinė vieno gestageno hormoninė kontracepcija efektyvi tik 50 proc. Tai efektyvumas, kuris neatitinka medicinos standartų. Kitas momentas, kuris iš tikrųjų visada yra aktyvus diskusijų klausimas, ar skubi hormoninė kontracepcija padidina negimdinio nėštumo riziką. Čia nuomonės išsiskiria, bet daug studijų sako, kad skubi hor-

5 M. Merckx et al. *High frequency of genital human papillomavirus infections and related cervical dysplasia in adolescent girls in Belgium*. Eur J Cancer Prev, 2014, 23(4), p. 288–93.

6 Z. Bumbuliene and J. Alisauskas. *Sexual behavior and high-risk human papillomavirus in 15- to 22-year-old Lithuanian women. Acta Obstet Gynecol Scand*, 2012, 91(4), p. 511–3.

moninė kontracepcija, ir ne tik hormoninė, bet ir, pavyzdžiui, skubiai kontracepcijai priskiriamas skubus spiralės įvedimas, netgi ir tokios gana agresyvios medicininės procedūros nesumažino negimdinio nėštumo rizikos todėl, kad didelė hormonų dozė veikia būtent kiaušintakių funkciją. Čia rezultatai tokie: skubi LVG HK efektyvi tik 50 proc. atvejų. Pastebima padidėjusi negimdinio nėštumo rizika, nepriklausomai nuo skubios kontracepcijos metodo[7].

Noriu šiek tiek pasilikti erdvės ir paminėti, kad ta pati hormoninė kontracepcija kaip vaistiniai preparatai, deja, bet sėkmingai, naudojami tam tikroms jaunų merginų bei moterų ligoms ir būklėms gydyti. Čia moralinės ar kokios nors medicininės klaidos nėra. Ir mes naudojame hormoninės kontracepcijos preparatus gydymui esant juveniliniams kraujavimams, invalidizuojančiai dismenorėjai, skausmingoms mėnesinėms, dėl kurių merginos, jaunos moterys negali išeiti į darbą, tam tikroms hiperandrogenijoms, t. y. kai moters organizme yra labai padidėjęs vyriško hormono kiekis. Tai yra gydymas, tai visiškai kita problema, visai nesusijusi su „iš viršaus“ nuleistu hormoninės kontracepcijos naudojimu[8].

Vietoj išvadų

Jeigu manęs vaikai paklaustų, ką aš jiems vis dėlto pasakyčiau, kurioje vietoje čia ta hormoninė kontracepcija. Norėtųsi palinkėti saugoti sveikatą. Jeigu žinome tuos nors mažiausius faktus, kad gali kenkti sveikatai, bandykime atrasti kelią, kuris mažiau kenkia, pažinti save. Vaisingumo pažinimo programos, kurios pradedamos mokyklose siekiant, kad mokiniai pažintų savo vaisingumą ir jauni žmonės atsakingai elgtųsi su savo kūnu, labai padeda tiek konkrečiose intymiose situacijose, tiek ir vėliau gyvenime. Savęs pažinimas, mokėjimas nustatyti vaisingumą, ovuliaciją padeda vyresnėms po-

7 A. Glasier. *Emergency contraception: clinical outcomes. Contraception*, 2013, 87(3), p. 309–313.

8 Z. Bumbuliene and J. Alisauskas. *[Evaluation and treatment of adolescent girls with hirsutism]. Ginekol Pol*, 2009. 80(5), p. 374–378.

roms, kurios nesusilaukia vaikų, pradėti vaiką.

Savęs pažinimas – vienas iš sprendimų. Aišku, atsiradus sveikatos problemų, bendraudami, sutardami visada rasime sprendimų netgi labai sudėtingose situacijose, kai reikalingas specializuotas ištyrimas ir konsultacija. Jeigu problema kyla paaugliui, pirmiausia reikia tartis su tėvais.

Hormoninės kontracepcijos pediatrinės indikacijos teisiniai klausimai

Prof. dr. Jonas JUŠKEVIČIUS,
Mykolo Romerio universitetas

Mano trumpo pranešimo objektas būtų hormoninės kontracepcijos preparatų skyrimo nepilnamečiams kai kurie teisiniai aspektai. Pranešimui skirta apimtis neleis toli gražu man visų aptarti.

Pabandysiu glaustai paaiškinti dalyko esmę ir tikiuosi, kad kai kurios pateiktos įžvalgos taps atspirties tašku tėvų organizacijoms, kitoms grupėms reflektuojant savo veiksmus, realizuojant tėvų teisę patiems auklėti savo vaikus, ypač siekiant apsaugoti juos nuo nekontroliuojamos klaidinančios propagandos apie tariamą hormoninių kontraceptikų saugumą būtent paaugliams.

Visų pirma norėčiau atkreipti dėmesį į visų registruotų vaistinių preparatų, neišskiriant ir hormoninės kontracepcijos, santrauką, – dokumentą, kuris yra skirtas gydytojui, ir pakuotės lapelį, – dokumentą, kuris yra skirtas vartotojui. Juose privalo būti nurodytos vaistinio preparato terapinės indikacijos, kurios turi būti patvirtintos klinikinių tyrimų duomenimis, kontraindikacijos ir galimi šalutiniai poveikiai arba nepageidaujamos reakcijos. Tai reiškia, kad rinkodaros teisės turėtojas ar gamintojas nėra atsakingas už vaistinio preparato skyrimą ne pagal patvirtintas indikacijas arba esant kontraindikacijoms, o sveikatos priežiūros specialistas atleidžiamas nuo atsakomybės už jo skirto vaistinio preparato veiksmingumą ir saugumą, jeigu jisai skiria pagal patvirtintas indikacijas. Žinoma, galima viena išimtis, kurios nevalia išleisti iš akių ir kuri numatyta Farmacijos įstatyme: rinkodaros teisės turėtojui ar gamintojui, sveikatos priežiūros specialistui netaikoma atsakomybė už pasekmes dėl registruotų vaistinių preparatų skyrimo nepatvirtintomis indikacijomis, jei tai daryti rekomendavo ar nurodė

Sveikatos apsaugos ministerija.

Antra, Europos Parlamento ir Tarybos reglamente dėl pediatrijoje vartojamų vaistinių preparatų[1] (toliau Pediatrijos reglamentas) yra nurodoma, kad, siekiant informuoti sveikatos apsaugos specialistus ir pacientus apie saugų ir veiksmingą vaikų populiacijai skirtų vaistinių preparatų vartojimą ir siekiant skaidrumo, informacijoje apie vaistinį preparatą turėtų būti nurodyti atliktų tyrimų su vaikų populiacija rezultatai, pediatrinių tyrimų planų statusas bei suteiktos išimtys, atidėjimai. Be to, Europos Komisija 2009 m. savo išleistose gairėse dėl vaistinių preparatų charakteristikų santraukų taip pat nurodo, kad to vaistinio preparato charakteristikų santraukoje turi būti nurodyta, kokiai amžiaus grupei preparatas yra indikuotinas. Taigi, tai reiškia, kad visi nauji vaistiniai preparatai, kurie ateina į rinką įsigaliojus Pediatrijos reglamentui 2008 m. ir kuriuos yra leidžiama vartoti daliai ar visai vaikų populiacijai, turi turėti pediatrinę indikaciją, įrašytą į vaistinio preparato charakteristikų santrauką ir pakuotės lapelį. O visais kitais atvejais, kai vaistinis preparatas vartojamas vaikų populiacijai, atsakomybė už tokio vartojimo pasekmes ne pagal pediatrinę indikaciją jau yra taikoma sveikatos priežiūros specialistui – gydytojui, kuris tą preparatą skyrė nepilnamečiui, arba vaistininkui, kuris tą preparatą pardavė be recepto nepilnamečiui.

Taigi apibendrinkime tas esmines pastabas hormoninės kontracepcijos preparatų kontekste. Pirma, kol kas man nėra žinoma, ir kolegos medikai, matyt, tai patvirtins, kad nebuvo atlikti ar yra atliekami kokie nors hormoninės kontracepcijos naudojimo pediatrinėje populiacijoje klinikiniai saugumo ir veiksmingumo tyrimai. Priminsiu, kad pediatrinė populiacija pagal minėtą Pediatrijos reglamentą yra asmenys iki 18 metų. Vadinasi, nė vienas naujos kartos hormoninis kontraceptikas,

1 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1901/2006 Dėl pediatrijoje vartojamų vaistinių preparatų, iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 1768/92, Direktyvą 2001/20/EB, Direktyvą 2001/83/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 726/2004. LT Europos Sąjungos oficialusis leidinys OL L 378 2006 12 27, p. 1.

kuriuo prekiauti leidimas suteiktas po Pediatrijos reglamento įsigaliojimo, neturi pediatrinės indikacijos.

Antra, ką dar reikėtų pabrėžti, kad hormoninės kontracepcijos preparatų charakteristikų santraukoje, kuri skirta gydytojui, ir pakuotės lapelyje, kuris skirtas vartotojui, turi būti nurodyta, kad tyrimai su vaikų populiacija nebuvo atlikti. Atrodo, kad ne visi rinkodaros teisės turėtojai atsižvelgia į tą minėtą Pediatrijos reglamento reikalavimą arba į Europos Komisijos gaires ir į jau seniau registruotų vaistinių preparatų charakteristikų santraukas įrašo, kad su jais nebuvo atlikta jokių pediatrinių tyrimų, t. y. šita informacija vartotojui yra nepateikiama. Bet reikia pripažinti, kad gamintojai pamažu pradeda laikytis šio reikalavimo.

Trečia, sveikatos priežiūros specialistas, ar tai būtų gydytojas, kuris skirs nepilnamečiui hormoninę kontracepciją pagal tiesioginę paskirtį (t. y. kontracepcijos tikslu), ar vaistininkas, kuris nepilnamečiui parduos hormoninę kontracepciją be recepto, atsakys už tokio vartojimo pasekmes. Jau nekalbant apie tai, kad jis nusižengs profesinei etikai, pagrindiniam jos reikalavimui – nepakenk. Jeigu toks preparatas nėra tirtas vartojant jį nepilnamečių grupei, tai jo vartojimo rizika jau savaime yra aukšta. Aš jau nekalbu apie tai, ką matome iš atskirų įtakos grupių brukamos paaugliams minties, kad hormoninė kontracepcija jiems yra iš esmės saugi. Galėtų būti, kad gydytojas būtų atleistas nuo atsakomybės už išrašyto kontraceptiko pasekmes paauglio sveikatai tuomet, jeigu Sveikatos apsaugos ministerija tai rekomenduotų. Kol kas dideliame poįstatyminių teisės aktų kiekyje neteko susidurti, kad Sveikatos apsaugos ministerija tai būtų rekomendavusi.

Tačiau padėtis galėtų pasikeisti, jeigu Seimas pritartų „grupės draugų“ pateiktam Reprodukcinės sveikatos įstatymo projektui[2], kuris įpareigotų kompensuoti kontraceptikų kainą jaunimui iki 20 metų (įstatymo projekto autoriai yra „apdairūs“ nenurodydami apatinės amžiaus ribos). Jeigu dabar Sveikatos apsaugos ministerija sumanytų rekomen-

2 Reprodukcinės sveikatos įstatymo projektas. Prieiga internete http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467170

duoti skirti paaugliams hormoninius kontraceptikus be pediatrinės indikacijos, tokį sprendimą ministerija privalėtų kažkuo kitu pagrįsti, nes klinikinių tyrimų duomenų su vaikų populiacija nėra. Priėmus Reprodukcinės sveikatos įstatymą, Sveikatos apsaugos ministerija būtų įpareigota daryti tai, ko dabar nedrįsta, o ir nelabai turi pagrindo daryti.

V. KONSTITUCINĖ TĖVŲ TEISĖ UGDYTI SAVO VAIKUS

Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimo problemiškumas

Julija SINICIENĖ,
ŠMM Ugdymo plėtotės centras

Nuo tokių gilių ir svarių įžvalgų šiek tiek nuleisiu visus ant žemės ir kalbėsiu labai paprastai, kas šiandien yra mokykloje. Tam, kad šiek tiek suprastume tą kontekstą, noriu jums parodyti – tai visos programos, esančios mokykloje. Jūs matote visas bendrąsias programas, tai, ką kiekvienas tėvas ir ne tėvas supranta. Tai yra, kaip sakau, dalykai – matematika, fizika, dorinis ugdymas, kalbos ir t. t. Ir tai, ką galima vadinti formaliuoju ugdymu (žr. schemą).

Antrajame rate yra vadinamosios integruojamosios programos, esant reikalui, mokinio problemoms, visuomenės aktualiais klausimais yra kuriamas naujas turinys, kuris integruojamas į tas vadinamąsias bendrąsias programas. Abu šitie ratai yra priskiriami, kaip minėjau, formaliajam ugdymui ir yra privaloma įgyvendinti.

Dabar pažiūrėkime paskutinį ratą, – ten yra įvairių programėlių, kurios labiau taikomos mokyklose kaip neformaliojo ugdymo programos, tarp jų yra rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. Ji priskirta prie prevencinių programų, lygiai taip pat, kaip ir tabako ir alkoholio programa, o tai reiškia, kad šita programa nėra privaloma įgyvendinti mokykloje. Ir ją mokykla laisvai pasirenka, jeigu mato, kad mokyklos bendruomenė įsivardija poreikius, kad ji bus reikalinga. Ga-

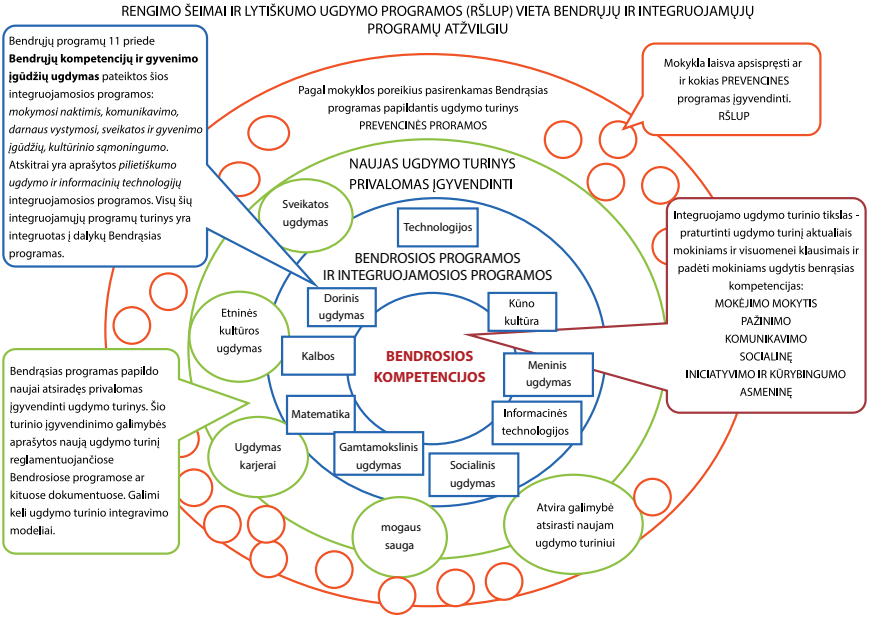

liu pasidžiaugti tik tiek, kad nuo praeitų metų į Švietimo ir mokslo ministerijos bendrojo ugdymo planus ji buvo įtraukta kaip prevencinė programa. Ir šiais metais, kiek pažiūrėjau, tikrai daugelis mokyklų yra įtraukusios ją į savo ugdymo planus.

Kitas klausimas, kurį norėčiau paliesti, kaip tas turinys – rengimas šeimai ir lytiškumas – ateina į mokyklas iki mokinio. Mes pasidarėme tokią analizę, lyginome visus bendruosius dalykus su rengimo šeimai programa. Lyginimas buvo sudėtingas tuo požiūriu, kad jos struktūriškai neatitinka. Tai buvo hipotetinis lyginimas, turint galvoje, kad lyginome tik tematikas. Rezultatas atrodė visai neblogas, pažiūrėjome, kad praktiškai per visus dalykus su atskiromis išimtimis „dengiasi“ visos temos, kurios yra lytiškumo ugdymo rengimo programoje. Tačiau vėlgi pasidariau nedidelę apklausą, į tyrimą net nepretendavau; tiesiog buvo įdomu pažiūrėti, kaip mokyklose ateina ta programa, kaip ji įgyvendinama, per kokius dalykus, ar tai yra atskiras dalykas, ar tai integruojama, kokie mokytojai, kokie specialistai dirba su ja.

Gavau tokį, sakykim, atsakymą, kuris mane šiek tiek ir suneramino, ir iškėlė problemą. Vienas iš klausimų buvo, kokiuose seminaruose, mokymuose rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo temomis jūsų mokyklos mokytojai yra dalyvavę. Jūs galite perskaityti. Buvo prašoma nurodyti pavadinimus. Matote, kad toje pačioje eilutėje gali atsidurti ir reprodukcinė sveikata, ir teisė, ir čia pat integruotas rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymas. Ką tai reiškia?

Nors klausimas buvo aiškus, turėjo būti lyg tai nurodyti tie mokymai, kurie susiję su lytiškumo ugdymu. Šitie atsakymai parodo, kad net ir patys mokytojai neskiria lytinio švietimo ir lytiškumo ugdymo. Vadinasi, jeigu jūs vėl prisimintumėte tą schemą, kurią jums jau rodžiau, kai šitos sąvokos neskiriamos, tada yra galimybė, kad mokytojas pasirinks ir kitą priemonę, o tai reiškia, kad nebus įgyvendinami lytiškumo ugdymo tikslai ir uždaviniai.

Paulius MARTINAITIS,
Kauno Juozo Urbšio vid. mokykla

Gerbiamieji šio solidaus forumo dalyviai, forumas vyksta Konstitucijos salėje, esu pakviestas kalbėti tema „Konstitucinė tėvų teisė ugdyti savo vaikus“. Todėl atsiverčiau pirmąjį Konstitucijos puslapį ir ten radau aiškiai parašyta, kad mūsų valstybės suverenas yra tauta. Todėl konstitucinę tėvų teisę ugdyti savo vaikus reikėtų suprasti kaip normą. Ši norma reikštų, kad organizuojant vaikų ugdymą privaloma atsižvelgti į šeimos vertybines nuostatas. Mes dažnai kalbame, rašome apie šių šeimos vertybinių nuostatų, moralės svarbą, bet beveik niekados nepabrėžiame privalomumo jų laikytis. Vykdant šį, iš Konstitucijos kylantį reikalavimą, visa „importinė“ išmintis, visokie *genderizmai,* turėtų pereiti šį Konstitucijos filtrą, t. y. kaip tai dera su tautos, šeimos vertybinėmis nuostatomis. Mokykloje mes jas gerai žinome, ir mokyklos veiklos sėkmė priklauso nuo šeimos ir mokyklos ugdymo pagrindų darnos. To nenori pripažinti tie, kurie siūlo įvairias lytiškumo programas, pokalbius tik mergaitėms ar tik berniukams. Jie labai nustemba, o dažnai ir pasipiktina paprašyti išsamios pašnekesių programos, norint išsiaiškinti šių pokalbių pagrindą. Šiuose pokalbiuose skamba priekabus, įsakmus prekybininko balsas, savo tiesos monopolio deklaravimas. Šeimos, mokyklos vertybinis, dorinis ugdymas jam nė motais. Komercijos tikslais (šiuose pašnekesiuose dažnai reklamuojamos kokios nors higienos prekės) galima paminti bet kokias moralines, vertybines nuostatas. Tuo šiurkščiai paniekinama tėvų konstitucinė teisė, tautos suvereni teisė.

Kokia lytiškumo ugdymo vieta bendrajame ugdyme? Mes oponuojame lytiniam švietimui dėl to, kad jis pristatomas kaip nuoga informacija be jokių vertybių, nuostatų ugdymo. Iš tikrųjų švietimas yra ugdymo dalis ir optimalus žinių kiekis reikalingas. Būtų efektyvu, jei šių žinių pateikimą tiek mokytojų seminaruose, tiek pamokose

lydėtų dorinės, vertybinės nuostatos. Seminarų mokytojams yra daugybė, nes jiems skirta lėšų mokinio krepšelyje. Problema yra jų pasirinkimas. Atskaitos taškas renkantis galėtų būti VDU Santuokos ir šeimos studijų centras.

Kaip organizuoti lytiškumo ugdymą? Mokykloje pagrindinė veiklos dalis yra pamoka. Atskira lytiškumo pamoka neduos vaisių, jeigu ji bus izoliuota nuo bendruomenės gyvenimo, kitų dalykų pamokų (dorinio ugdymo, literatūros, socialinių mokslų, biologijos). Pastarųjų dalykų mokytojai rezultatų pasieks savo autoritetu, vertybinėmis nuostatomis. Tai būtina integravimo sąlyga. Tik mokytojo dvasinės galios dėka žinios nuguls į mokinio vertybinių nuostatų pagrindus. Tačiau pagrindinis lytiškumo ugdymo veiksnys yra mokyklos bendruomenė, jos gyvenime išpažįstamos vertybės. Nors sąvoka „bendruomenė“ dažnai vartojama švietimo sferoje, deja, apie jos brandą net šnekama retai, o švietimo reforma atkakliai jas naikina, dalydama mokyklas į ketverių metų trukmės švietimo įstaigas. Vaiko asmenybei formuotis bendruomenės kaita kas ketveri metai gali būti bergždžia ar net pražūtinga. Bendruomenėje per vaikystės, brendimo, jaunystės tarpsnius suaktualinamas dvasinis, kultūrinis asmenybės pagrindas, tradicijomis diegiamas kultūrinis-dvasinis paveldas. Tik brandžioje bendruomenėje mūsų lytiškumo ugdymas įgaus kokybišką efektyvumą ir mes tinkamai išugdysime skaistų jaunimą.

Gyd. Jolita PUKELIENĖ,
Nacionalinė tėvų ir šeimų asociacija

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnis apibrėžia, kad pagrindinė tėvų pareiga išugdyti savo vaikus dorais žmonėmis. Norint tai pasiekti, vienas iš svarbiausių dalykų yra lytiškumo ugdymas. Taigi tėvai ir yra pagrindiniai, tie, kurie turėtų pasirinkti ugdymo programą iš dabar siūlomų dviejų: pirmosios – rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos ir antrosios – lytinio švietimo programos. Pabandysiu palyginti šias programas ir padaryti išvadą, kuri iš jų priimtina tėvams. Norėčiau atkreipti Seimo narių ir Vyriausybės dėmesį, kad būtent mūsų, tėvų, balsas renkantis programą yra lemiamas. Taigi panagrinėkime šias šiuo metu siūlomas programas kaip medikai, kaip piliečiai ir tėvai.

Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa remiasi pirmine prevencija, kuri yra daug efektyvesnė. Lytinio švietimo programa paremta antrine prevencija ir parengta kovai su pasekmėmis. Jei įgyvendinant pirminę prevenciją laimime mes visi (amerikiečiai paskaičiavo, kad 1 JAV doleris, investuotas į pirminę prevencinę programą, biudžetui sutaupo maždaug 25 JAV dolerius), tai įgyvendinant lytinio švietimo programą, kuri paremta daugiausia kontraceptikų naudojimu, pelną pasiima farmacijos įmonės.

Rengimo šeimai programa, kaip labai gražiai atskleidė prieš tai kalbėję prelegentai, mūsų vaikams padeda pažinti savo lytiškumą, išmokti jį gerbti ir išmokus gerbti tapti atsakingiems už save ir pagarbiems priešingai lyčiai. Taip žmogus yra brandinamas ir auginamas vertybiniu požiūriu. Šioje programoje vaikas atsisako lytinių santykių ne todėl, kad jam mama prigrasė, ne todėl, kad jis bijo neplanuoto nėštumo ar lytiniu būdu plintančios ligos, bet todėl, kad jis pats suvokia savo vertę, savo lytiškumo, vaisingumo vertę. Taigi, ši programa, auginanti žmogų, yra mums priimtina. Trūkumų šioje programoje mes nematome, tik labai gaila, kad dėl nepakankamo šios programos finansavimo stringa jos

įgyvendinimas. Trūksta metodinės medžiagos mokytojams, trūksta ir parengtų specialistų. Kaip parodė apklausa, daugelis mokytojų painioja lytinio švietimo ir lytiškumo ugdymo terminus ir nesuvokia, kas tai yra.

Tėvai nemato rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos trūkumų, tik laukia, kad ši programa kuo greičiau ateitų į pagalbą mūsų vaikams, o lytinio švietimo programa kelia gana daug abejonių.

Pirmiausia, kaip jau sakyta, lytinio švietimo programa yra nešanti pelną farmacijos įmonėms, taigi labai didelė tikimybė, kad mūsų vaikai šioje programoje taps rinkodaros tikslu. Siekiant pelno vaikai bus visokeriopai skatinami naudotis gausia apsaugos priemonių pasiūla.

Taigi tos priemonės – prezervatyvai, kiti kontraceptikai – bus brukamos ne tik tai nedidelei daliai, tiems 14 proc., kurie jau turėjo lytinių santykių, bet ir tiems, kurie tų santykių neturėjo ir net nenori turėti. Vaikai yra smalsūs, ir tas smalsumas paskatins pasinaudoti tomis kontraceptinėmis priemonėmis daugelį kitų vaikų, kuriems to visai nereikia. Kai kalbame apie hormoninius kontraceptikus, visada kviečiami gydytojai ginekologai. Matyt, pirmą kartą vyksta konferencija, kai pasisako gydytojas pediatras, tai mane labai džiugina.

Visi žinome, kad vaikas nėra tiksli suaugusiojo kopija, ir jame vyksta visiškai kitokie biologiniai procesai. Todėl visiškai neaišku, kas atsitiks mūsų vaikams, kai jie panaudos tų hormoninių kontraceptikų. Tyrimų, kaip hormoninė kontracepcija veikia vaikus, nėra atlikta. Mes žinome, kad hormoniniais kontraceptikais užblokuojame bręstančią hormoninę sistemą. Kaip atsilieps tai mūsų vaikams ateityje – nevaisingumu, vėžiniais ar kitais susirgimais – mums neaišku. Anotacijose nėra nurodytas amžius, nuo kurio galima naudoti šiuos hormoninius preparatus. Taigi šitie medikamentai nesaugūs mūsų vaikams. Ir mes nenorime, kad šitie preparatai būtų skiriami vaikams ir tuo labiau kompensuojami iš valstybės biudžeto.

Kitas dalykas, kuris mums šioje programoje kelia nerimą, – tai palankių jaunimui paslaugų diegimas. Jeigu jaunimas paauglystės laikotarpiu

stengiasi tapti savarankiškas ir nutolti nuo tėvų, tai kaip tik turėtų būti programų, skatinančių tėvų ir vaikų bendradarbiavimą, o ne santykių nutraukimą. O šioje programoje yra eliminuojamas pats protingiausias šeimos elementas, turintis patirtį, – tėtis arba mama. Siekiama, kad hormoninių kontraceptikų būtų galima skirti nieko nežinant tėvams. Čia vėl rizika paaugliui, nes skiriant hormoninių kontraceptikų būtina išsami šeimyninė anamnezė, kitaip gresia rimtos komplikacijos, trombozės.

Vaikų nedomina senelių ir tėvų ligos, jie apie jas nežino. Jeigu vaiko paklausi, ar jis sveikas, paprastai pasakys, kad sveikas. Ar šeimoje visi sveiki? Sveiki. Tuo ir baigiasi anamnezės rinkimas.

Dar neramu dėl to, kad siekiama, jog jau nuo 16 metų būtų leidžiama nutraukti nėštumą nežinant tėvams. Nutraukus nėštumą visuomet yra dvi aukos. Antroji auka yra pati moteris, patyrusi abortą. Kaip galės tėvai padėti tokiai savo dukrai, jeigu jie net nežinos, kad jai šita procedūra buvo atlikta?

Aišku, kad hormoninė kontracepcija gali pakenkti vaikų fizinei sveikatai. O kaip dėl psichinės sveikatos? Yra daugybė įrodymų, kad kiekvieni ankstyvi lytiniai santykiai, net jeigu jie nesibaigia neplanuotu nėštumu ar lytiniu būdu plintančia liga, žalojamai veikia mūsų vaikų psichiką. Taigi bet kokie lytiniai santykiai žaloja mūsų vaikų psichinę sveikatą.

Pagal Pasaulinės sveikatos organizacijos apibrėžimą, sveikata traktuojama kaip fizinė, psichinė ir socialinė gerovė. Mes manome, kad šita programa netenkina nė vieno iš šių kriterijų.

Dar vienas aspektas, kuris man, kaip mamai, nepatinka – kad šioje programoje neplanuotas nėštumas gretinamas su lytiniu būdu plintančia liga. Jau net mažoms mergaitėms taikomas neurolingvistinis programavimas, kad nėštumas yra blogis, kurio visais įmanomais būdais reikia vengti. Kaip rodo visi atlikti tyrimai, pritaikius lytinio švietimo programą, ženkliai mažėja gimstamumas. Ar šito reikia mūsų išmirštančiai Lietuvai?

Taigi tėvai renkasi rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programą, o lytinio švietimo programą kaip nesaugią, moksliškai nepagrįstą atmeta. Taigi, gerbiamieji Seimo nariai, žinokite, kad tokia yra mūsų, tėvų, nuomonė. Tikrai sulauksite organizuoto pasipriešinimo, jei lytinis švietimas bandys ateiti į mūsų mokyklas.

Aleksandra BANCEVIČIENĖ,
Kauno Vyturio vid. mokykla

Mano rankose yra prieš porą dienų gauti visuomenės nuomonės rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ apklausos duomenys, kuriuos pristatė direktorius sociologas Vladas Gaidys. Apklausa „Aš Europoje 2025-aisiais“ buvo vykdyta spalio 22 d., ją organizavo komisijos atstovybė Lietuvoje.

Labai džiugina mūsų abiturientų dvyliktokų atsakymai. 73 proc. mūsų šalies dvyliktokų savo ateitį po 10 metų įsivaizduoja Lietuvoje. 80 proc. jaunuolių tikisi įgyti aukštąjį išsilavinimą, mokėti užsienio kalbų, daugiausia anglų, prancūzų, ispanų. Keturi iš penkių moksleivių mano, kad 2025 m. bus susituokę ir susilaukę vaikų. Tyrimas atskleidė, kad moksleiviai santuoką suvokia kaip vertybę, net siekiamybę. Taigi iš tiesų nereikia mūsų labai kvailinti, ir, kaip ką tik sakė prof. B. Obelenienė, – nepasileidę mūsų vaikai. Tai iliustruoja ir ką tik minėtos apklausos rezultatai.

Atstovauju mokyklai su tvirtu vertybiniu ugdymu. Taip pat prisijungiu prie visų kalbėjusiųjų, kad tėvai turi konstitucinę teisę patys auklėti savo vaikus ir pasirinkti jiems tinkamą mokymo turinį.

Kiekvienais metais veiklos planą deriname su mokinių tėvais, mokyklos taryba, į kurios sudėtį įeina mokiniai, tėvai ir mokytojai. Neturėtų būti naujos programos įtraukiamos be mokinių tėvų nuomonės. Džiaugiuosi, kad kartu dalyvauja Tėvų forumas, kurio atstovai turi svarų žodį.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme nurodoma, kad išugdyti kiekvieno jaunuolio vertybines orientacijas yra mūsų pareiga. Tėvai domisi ir patys pasirenka mokyklą savo vaikui. Specifiniai ugdymo bruožai turėtų išryškėti iš mokyklos bendruomenės susitarimų, mokyklinio gyvenimo. Mano nuomone, negalima mokyklai primesti „neaiškių“ programų.

Prieš septynerius metus pradėjusi direktorės darbą susidūriau su iššūkiu. Praėjus kelioms dienoms atėjo močiutė ir sako: „Direktore, jūs mūsų nepažįstate. Mano anūkė laukiasi, liko labai nedaug laiko iki gimdymo. Ji turi šiais metais mokytis 12-oje klasėje. Ką mums dabar

daryti?“ Nežinojau, ką atsakyti. Stengiausi „ atsikratyti problemos“. Sakau: „Žinote, su visa pagarba jums, turiu pasakyti, kad valstybė rūpinasi, yra kitos – vakarinės, neakivaizdinės – mokyklos.“ Mes mandagiai pasikalbėjome, nes aš tiesiog nežinojau atsakymo, tik užsirašiau mobilųjį telefoną. Po dviejų dienų atėjo būsimoji mama su savo mama. Vyresnioji mama pažiūrėjo man į akis ir paklausė: „Ar jūs, kaip mokyklos vadovė ir moteris, už tai, kad tas vaikas turi negimti, nes dar ne laikas, dar reikia mokyklą pabaigti?“ Man nebereikėjo ieškoti atsakymo pažiūrėjus į būsimos mamos akis. Aš sakau: „Vaikeli, bet tau mama neparašys raštelio, kai tavo vaikas sirgs. Tu mokykloje ir toliau būsi mokinė, nešiojanti mokyklinę uniformą.“ Mokykloje neturėjome jokio rūpesčio su šia mokine. Ji baigė mokyklą 8,5 vidurkiu. Man ji tiesiog pavyzdys. Ir kas gali pasakyti, kada yra laikas ateiti vaikeliui į pasaulį?

Labai svarbu, kaip šeima reaguoja, kaip pedagoginė bendruomenė reaguoja, kaip klasės draugai reaguoja. Pas mus niekas pirštu neparodė, kreiva šypsena nepalydėjo. Į pasaulį atėjo nauja gyvybė, – kas gali būti gražiau ir teisingiau? O šiandien kaip direktorė džiaugiuosi, kad išlaikiau egzaminą. Tvirtas tikėjimas žmogiškosiomis vertybėmis suteikia motyvaciją, įžvalgas ir kryptį. Nėštumas nėra liga, nesėkmė ar pan. Tai Dangaus privilegija.

Visuomenė turi daug lūkesčių dėl vertybių, kurias mokykla turėtų reprezentuoti kaip vieta, kur žmonėms duodamas šansas gyventi, kur rūpinamasi jaunais žmonėmis, turinčiais silpnybių, nesėkmių, sėkmių ir lūkesčių. Pedagoginė bendruomenė visomis išgalėmis turi auginti ir puoselėti mums tėvų patikėtą ugdyti jų sūnų ar dukrą brandžiu ir doru Lietuvos piliečiu.

Renaldas JANČIAUSKAS,
Lietuvos tėvų forumas

Kadangi jau kalbama apie ugdymą, norėčiau paliesti temą: o kaipgi tas vaikas ugdomas? Beveik visos psichologijos kryptys sutaria dėl to, kad bazinis, pamatinis vaiko charakteris susiformuoja iki 6 metų. Po to jau keisti ką nors yra gerokai sunkiau. Netgi biologijos mokslas įrodė, kad mitas, jog DNR viską lemia ir nuo DNR priklauso žmogaus gyvenimas, – tai jau nebeatitinka tikrovės. Jie nustatė, kad netgi informacija, ateinanti iš aplinkos, valdo DNR. Kodėl aš visa tai pabrėžiu – aplinka, aplinka..? Todėl, kad aplinka formuoja žmogų, jo pasaulėžiūrą.

Dabar kokia gi ta aplinka, kokioje aplinkoje auga vaikas? Pirmiausia, aišku, šeima. Tai pagrindinis dalykas. Paskui mokykla. Ir trečia aplinka yra televizija, internetas, galbūt kiemas. Visos šitos trys aplinkos daro įtaką jaunam žmogui.

Dabartinis „ping pongas“, kurį žaidžia tėvai ir mokytojai, svarstydami, kas svarbiau – mokykla ar šeima vaiko raidai, yra beprasmis stumdymasis, nes tos abi aplinkos yra vienodai svarbios. Aišku, šeima yra pirminė, bet viskas priklauso nuo autoriteto. Jeigu mokytojo autoritetas yra stiprus, jisai turės didesnį poveikį negu tėvų žodis. Jūs atsimenate, – mokytojai labai mėgsta sakyti, kad viskas iš šeimos, mes čia nieko negalime. Mums svarbiausia pateikti informaciją, o visas vertybinis darbas vyksta šeimoje. Mes taip labai dažnai susitinkame per paskaitas, per seminarus. Todėl kviečiu ir akcentuoju tai, kad kol mokytojai ir tėvai netaps partneriais, kol mokykla bus tik informacijos kišimo instrumentas, bet ne pagalba šeimai kaip vertybių ir emocinio raštingumo ugdymo erdvė, tol neturėsime tvarių ir ilgalaikių rezultatų, nes tos skirtingos aplinkos supriešins vaiką.

Jeigu kalbėtume apie trečiąją aplinką, informacinį lauką – televiziją, internetą, čia, aišku, mes stipriai pralaimime šitą žaidimą. Čia jau

Vyriausybė turėtų labai stipriai palaikyti mokyklą ir šeimą, nes taburetė ant trijų kojų turi stovėti, – turi būti tvirtos visos trys kojos.

Dėl tų visų keistų programų, ateinančių į mokyklas, – taip, tėvams kelia nerimą, nes jie labai dažnai nežino, kas vyksta mokyklose. Būsiu atviras: tokių mokyklų, kurios labai norėtų taryboje aktyvių ir sąmoningų tėvų, yra labai nedaug. Mes dažniausiai susiduriame su tomis, kurių direktoriai nori turėti sau parankius, paklusnius tėvus. Tokia mūsų patirtis. Į mokyklas dabar nesunkiai gali prasiskinti kelią įvairios tarptautinės programos labai puikiais, skambiais pavadinimais. Po jomis slepiasi šitas radikalusis feminizmas, radikalusis genderizmas, seksualinių mažumų propaganda. Žodžiais „tolerancija“, „laisvė“ viskas taip gražiai užmaskuojama. Mes, tėvai, net rašydami raštus į ministeriją negalime gauti vaizdo medžiagos. Turime kreiptis net į Vyriausybę, kad paprašytų Švietimo ministerijos supažindinti su ta vaizdo medžiaga, kuri yra rodoma tėvams arba vaikams. Iki šiol mes jos neturime, oficialiais būdais negalime gauti. Tokios organizacijos, kaip tolerantiško jaunimo, maždaug sako, kad čia yra autorinių teisių apsauga. Žodžiu, tai, kas į mokyklą papuola, labai priklauso nuo vadovo sąmoningumo.

Kuo norėčiau pabaigti? Kadangi akcentuoju aplinką, paminėsiu (turbūt mokytojai, vadovai šitą žino geriausiai), kad yra vienas vienintelis tikras ugdymo būdas – tai būti pavyzdžiu. Mes galime Ugdymo plėtotos centre prirašyti visokių puikių ugdymo programų, galima pasakoti… Netgi mokytojai gali, sakysim, perpasakoti, bet jeigu jie neliudys to savo gyvenimu, tai tiesiog mokiniai pražiovaus arba tai įtakos žmogui nepadarys.

Todėl pabaigsiu sakydamas: jeigu norime, kad ir tėvai, ir mokytojai būti autoritetai ir tikrai darytų gerą įtaką jaunam žmogui, turėtume turbūt pradėti nuo savęs. Žmogiškosios vertybės yra viso to pamatas, emocinis raštingumas – galima jau sienas ant to pamato statyti. Kai mokyklose atsiras vertybinių ir emocinių dalykų, jie bus lygiaverčiai akademiniams dalykams, tada galime kažko tikėtis. Kol dar akcentuo-

jame žinias, žinias, žinias, iš kurių 80 proc. išėję iš mokyklos greitai pamirštame, nesuformuosime brandžios asmenybės. Nors egzaminus vadiname brandos egzaminais, bet tikriname žinias ir truputėlį gebėjimų. Taigi siūlau nustoti apgaudinėti save ir pradėti ugdyti brandą, ir patiems būti pavyzdžiais savo vaikams.

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijai
Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijai
Žiniasklaidai

Nacionalinio forumo „Jaunimo rengimas šeimai: lytiškumo ugdymas ar lytinis švietimas“

KOMUNIKATAS

Lietuvos Respublikos Seimas
2014 m. gruodžio 19 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 26 straipsnis skelbia, kad *tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.* Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 26 straipsnyje įtvirtina nuostata, kad *tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymą.* Įvertinęs pamatinę antropologinę tiesą, jog lytiškumas yra visą asmenį apimanti tikrovė, o ne laisvai pasirenkamas ar visuomenės konvencijomis priskiriamas individo saviraiškos būdas **Nacionalinis forumas „Jaunimo rengimas šeimai: lytiškumo ugdymas ar lytinis švietimas“** konstatuoja:

- **lytiškumo ugdymas**, paremtas atsakomybės ir drovumo jausmu, vaidina esminį ir svarbiausią vaidmenį asmenybės moraliniame tapsme. Todėl grubia metodologine klaida laikytinas teiginys, kad žmogaus lytis yra individo laisvo pasirinkimo objektas ar remiantis visuomenės konvencijomis asmeniui priskiriamas saviraiškos būdas.

Vadovaudamasis pasaulio ir Europos valstybėse atliktų tyrimų duomenimis, **Nacionalinis forumas „Jaunimo rengimas šeimai: lytiškumo ugdymas ar lytinis švietimas“** taip pat konstatuoja, kad:

- paauglių nėštumų mažėjimas yra tiesiogiai susijęs su tradicinių šeimos ir moralės vertybių puoselėjimu;
- didėjant kontracepcijos suvartojimui daugėja paauglių nėštumų bei lytiškai plintančių (LPI) ir ŽIV / AIDS susirgimų;
- ankstyvi paauglių lytiniai santykiai yra rizikos elgsena, kelianti grėsmę ne tik fizinei sveikatai, bet ir psichiniam bei socialiniam asmens vystymuisi;
- pediatrinė hormoninės kontracepcijos indikacija nėra mokslo patvirtinta ir dėl to ši priemonė netaikytina nepilnamečiams asmenims (vaikams, paaugliams);
- kontracepcijos naudojimas (ypač sąveikoje su rūkymu) neigiamai veikia moterų sveikatą.

Todėl remdamasis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, kuriuo siekiama *išugdyti kiekvienam jaunuoliui vertybines orientacijas, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei pasaulėžiūrai formuotis, garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą*, ir atsižvelgdamas į tai, kad Lietuva dėl sparčiausiai tarp ES šalių mažėjančio gyventojų skaičiaus nyksta kaip tauta ir valstybė (viena priežasčių – mažas gimstamumas, šeimos institucijos erozija), bei siekdamas išsaugoti tautą ir valstybę ateinančioms kartoms ir ypatingą vaidmenį šiame procese teikdamas šeimai, kaip pagrindinei visuomenės ląstelei, **Nacionalinis forumas „Jaunimo rengimas šeimai: lytiškumo ugdymas ar lytinis švietimas“** pareiškia:

1. tinkamiausia jaunimo rengimo šeimai nuostata – sutelkti dėmesį į sveiko ir atsakingo gyvenimo būdo propagavimą pasitelkiant ir lytiškumo ugdymo programas, kurių tikslas – remiantis lyčių anatomijos, fiziologijos ir psichologijos savybėmis ugdyti jaunimo gebėjimą kurti abipuse atsakomybe, pagarba, draugyste ir meile grindžiamus brandžius tarpasmenius santykius, vengti hedonizmo ir kito asmens išnaudojimo.

Tik asmeninės atsakomybės suvokimas kaip lytiškumo ugdymo pagrindas gali apsaugoti žmones, ypač paauglius, nuo rizikingo elgesio ir paskatinti atidėti lytinius santykius iki visapusės brandos – pilnametystės, profesinio ir ekonominio savarankiškumo įgijimo.

Pabrėžiame, kad siekiant mažinti skaudžias socialines ankstyvų lytinių santykių pasekmes lytinis švietimas ar kontracepcijos propagavimas kaip priemonė paauglių nėštumams, LPI ir ŽIV / AIDS susirgimams kontroliuoti neturi prasmės be moralės ir atsakomybės ugdymo, todėl kai kurių politikų ir visuomenės grupių siūloma **lytinio švietimo** strategija nėra tinkama jaunimą rengti šeimai. Tuo tarpu **lytiškumo ugdymu,** priešingai nei lytiniu švietimu, įgyvendinami ilgalaikiai ir esminiai jaunos asmenybės ugdymo tikslai.

2. Tam tikrų suinteresuotų visuomenės grupių agresyvus mėginimas įteisinti naują – socialinės lyties (*gender*) – sampratą dėl mokslinio ir socialinio nepagrįstumo laikytinas socialiniu eksperimentu arba bandymu rekonstruoti žmogaus prigimtį panaikinant prigimtinių vyriško ir moteriško pradų skirtį, suteikiant galimybę asmeniui rinktis lytinę tapatybę. Tokiais bandymais neabejotinai siekiama pakeisti civilizacijos eigoje natūraliai susiformavusią žmogiškosios tapatybės (ir lytiškumo) sampratą bei iš jos kylančias ir tradicinėmis tapusias vertybes bei jas saugančias moralės normas. Todėl tai kelia grėsmę ne tik tautos ir valstybės, bet ir žmogiškosios civilizacijos ateičiai.

3. Projektuose (pvz., Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo; vadinamoji Stambulo konvencija), kuriuose siūloma įvesti naują lyties sampratą, akivaizdžiai ignoruojama žmogaus prigimtis ir joje užprogramuota socialinių vaidmenų specifika. Todėl racionaliai nepagrįsti yra siūlymai lyčių lygybės šeimoje bei kitokioje artimoje aplinkoje problemas spręsti voliuntaristiškai paneigiant moters ir vyro biologinę tapatybę bei jos nulemtus socialinius vaidmenis.

Pripažindamas, kad šeimos gyvenime egzistuoja neproporcingas, moterį

eksploatuojantis socialinės naštos (pareigų) pasiskirstymas, Forumas kartu pabrėžia, kad proporcingas pasiskirstymas įmanomas ne dirbtinai suvienodinant vyro ir moters socialinius vaidmenis, bet derinant vyro ir moters pareigas šeimoje remiantis abipuse pagarba, supratimu ir meile, o ne moters socialinio vaidmens priskyrimu vyrui ar vyro vaidmens moteriai.

4. Lietuvos visuomenei atkakliai mėginama primesti socialinės lyties teoriją, vadinamąjį *genderizmą*, kuris akivaizdžiai prieštarauja tradicinei tautos kultūrai, gyvensenai, pasaulėžiūrai, paprotinei moralei ir teisei bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintai šeimos sampratai. Galiausiai – neatitinka didžiosios daugumos Lietuvos piliečių nuostatų. Pastebima, kad socialinės lyties ideologija vis radikaliau ir agresyviau pretenduoja į vienintelės teisingos pasaulėžiūros ir vienintelio teisingo gyvenimo būdo statusą, siekdama priversti visus paklusti šiai ideologijai. Taip paminama viena iš pagrindinių Vakarų civilizacijos vertybių – minties, įsitikinimų ir sąžinės laisvė bei daugelio šalių konstitucinės nuostatos, kurios teigia, kad minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma, todėl niekas negali kito asmens versti ir būti verčiamas pasirinkti ir išpažinti pasaulėžiūrą, religiją ar tikėjimą, kad žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, kad tėvai ir globėjai nevaržomai rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.

Pabrėžiame, kad sąmoningai sujaukiant socialinius lyčių vaidmenis, seksualines perversijas, akivaizdžiai prieštaraujančias tradicinei moralei, įteisinant kaip normą, *gender* ideologija dirbtinai paverčiama socialiniu etalonu ir yra visapusiškai propaguojama, estetizuojama ir net heroizuojama. Tuo tarpu tradicinei, išaugusiai iš tūkstantmetės žmonijos patirties, moralei atstovaujančios pilietinės visuomenės grupės yra nepagrįstai marginalizuojamos ir stumiamos į socialinį užribį, netgi kriminalizuojamos.

Nacionalinis forumas „Jaunimo rengimas šeimai: lytiškumo ugdymas ar lytinis švietimas“ kviečia Lietuvos Respublikos Seimą, Vyriausybę, valstybės ir valdžios institucijas bei visuomenę būti ypač atidžius, nes:

- radikalusis *genderizmas*, niekindamas ir agresyvios pasaulėžiūrinės prievartos būdu stumdamas iš visuomenės gyvenimo kitas pasaulėžiūras ir socialines praktikas, rizikuoja atsidurti šalia pačių brutaliausių, civilizacijos požiūriu nepasiteisinusių, morališkai pasmerktų ir pripažintų nusikalstamomis ideologijų.
- Raginame neatidėliojant parengti ir įtraukti į formaliąsias bendrojo lavinimo ir ugdymo programas Jaunimo rengimo šeimai programą, pagrįstą atsakingo lytiškumo ugdymu bei rizikos vengimo nuostatomis.
- Kviečiame atvirai ir principingai diskutuojant su naujosios socialinės lyties (*gender*) ideologijos propaguotojais atskleisti visuomenei šios ideologijos keliamą pavojų, ginti ir tvirtinti šeimos instituto svarbą ir visomis išgalėmis saugoti šeimą kaip pagrindinę visuomenės ląstelę, nuo kurios priklauso tautos, valstybės ir civilizacijos likimas.

Forumo iniciatoriai:

Lietuvos Respublikos Seimo Parlamentinė grupė „Už šeimą“
Santuokos ir šeimos studijų centras, VDU
Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija
Lietuvos tėvų forumas
PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija

Komunikato nuostatoms pritaria:

Sigitas Tamkevičius SJ, Kauno arkivyskupas metropolitas

Lietuvos intelektualai ir nevyriausybinės organizacijos

Saulius Arlauskas	teisės filosofas, profesorius;
Antanas Buračas	Lietuvos mokslų akademijos akademikas, profesorius, Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys;
Onutė Drūlienė	skulptorė, pedagogė, Lietuvos dailininkų sąjungos narė
Laura Janulevičiūtė	teologė, teisės magistrė;
Vladas Kančiauskas	dailininkas, skulptorius;
Gediminas Navaitis	psichologas, M. Romerio universiteto profesorius;
Jūratė Markevičienė	kultūros antropologė, paveldosaugininkė; tarptautinė kultūros paveldo ekspertė – ICOMOS narė;
Gediminas Merkys	sociologas, profesorius, habilituotas mokslų daktaras;
Alvydas Pauliukevičius	medicinos mokslų daktaras, profesorius;
Vytautas Rubavičius	rašytojas, humanitarinių mokslų daktaras;
Krescencijus Stoškus	filosofas, humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos kultūros kongreso ir Nepartinio demokratinio judėjimo tarybos pirmininkas;
Jolanta Trinkūnienė	gydytoja, vaikų ir paauglių psichiatrė;
Gytis Vaitkūnas	dailėtyrininkas, kultūrologas.

Aleksoto katalikių moterų draugija
Asociacija „Nepartinis demokratinis judėjimas“
Asociacija „Vilniui ir tautai“
Ateitininkų federacija
Jurbarko dekanato Šeimos centras ir Jurbarko dekanato katechetų metodinis būrelis
Kaišiadorių r. Žaslių lopšelis-darželis „Žaliasis klevelis“
Kaišiadorių vyskupijos Šeimos centras
Katalikų tėvų asociacija
Kauno kartų namai
Kauno krikščioniška gausių šeimų bendrija „Ateitis“

Kauno vokiečių kultūros centras
Lietuvai pagražinti draugija
Lietuvos aeroklubas
Lietuvos graikų visuomeninių organizacijų asociacija
Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija
Lietuvos šeimos centras
Lietuvos teisininkų sąjunga „Nuomonės“
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Panevėžio krikščioniško pilietinio veikimo forumas
Pasaulio gydytojų federacijos „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija
Piliečių gynimo paramos fondas
Socialinės veiklos asociacija „Šviesos kampelis“
Tėvų pedagogų sąjūdis
Vilkaviškio vyskupijos Šeimos centras
VŠĮ Asmenybės ir profesinio ugdymo strategija (APUS)
VŠĮ Darnaus vystymosi centras

Nurodytų asmenų pritarimą pareiškimo turiniui tvirtina:
Lietuvos tėvų forumas pirmininkas Audrius Murauskas

NACIONALINIS FORUMAS

„JAUNIMO RENGIMAS ŠEIMAI:
LYTIŠKUMO UGDYMAS AR LYTINIS ŠVIETIMAS“

Viršelio autorius ir maketuotojas
Kęstutis Obelenis

Tiražas 220 egz. Užsak. Nr. 1101.
Išleido ir spausdino UAB Valdo leidykla
P. Cvirkos g. 4-2, Ukmergė